

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Annales Ecclesiastici

Jncipiens à Juliano Apostata Jmperatore, perducitur vsque ad obitum
Theodosii Augusti: continet annos XXXIV.

Baronio, Cesare

Coloniæ Agrippinæ, 1624

Iesv Christi Annus 370. Damasi Pap. Annus 4. Valentiniani Valentis Impp.
7.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14548

IESV CHRISTI ANNUS 370.

DAMASI PAP. VALENTINIANI IMPER. 7. ANNUS 4. VALENTIS

miu tempore, falsos & amaralentes in manus spmiferis, ac Rhetor...

LXVII. Hoc eodem anno bellum Gothicum, quod aduersus Athanaticum Regem Valens gessit iam tricenno, redempta ab eo (vt Amianus ait) pace pecunia, absolutum est.

Amianus lib. 27. PAX CVM GOTHIS. Amianus lib. 27. ARIACES REX ARME NIE CA PIVS & SA PORE.

TRECENTESIMVS septuagesimus sequitur annus, Consulatu tertio Valentiniiani atq; Valentis Augustorum, factis adscriptis, eiusdem Valentis persecutione, aduersus Episcopos Orthodoxos Orientalis Ecclesie excitata plane fuit.

Sed qualenam eiusmodi edicti fuerit, qui item Episcopi expulsi sint, iam oratione prosequamur. Sozomenus enim cum huius edicti meminit, ita ait: Quin etiam singulis cu...

I. VALENS IMPERATOR PERSECUTOR NEM EXCIAT.

Apud Litem. 20. 2. & 20. 10. 4 die 19. iulij.

A. Gressum. 7. 1. 32.

II.

Sozom. 6. c. 11. EDICTVM VALENTIS ADVERSVS EPISCOPOS.

III.

ATHANASIVS DEPENDITVX A POPVLO.

Eusebius, per Cappadociam à satellitibus trahebatur: cui cum Gregorius Nazianzenus tunc egrotans occurrere ob morbi causam minime potuisset, has ad eum litteras postea dedit a.

Eusebio Samoateni Episcopo in exilio agenti. Quo tempore per patriam nostram potes tua transibat, nec è cubiculo prospicere poteram, extremo morbo laborans: nec porro non tam excruciat ab morbo, licet mortis metum inuehens, quam quod bono & sacrosancto tuo congressu privar. Tanta nimirum vultus istius honorabilis videntis cupiditate reor, quantam eum teneripar est, qui spiritualium vulnerum curatione indiget, eamque se à presentia tua consecuturum sperat. Esti autem hoc peccatis meis adscribendum est, quod cum congressu tuo frustratus sum: potes tamen nunc quoque per bonitatem tuam inolestis meis nominibus medicina asserri. Nam si mei quosq; memoriam in Deo acceptissimis tuis precibus habere digneris: id vixique mihi omni diuina benedictionis gratiam futuram esse tam in hac vita meorum in futuro esio. Tantum enim virum, ita in Evangelij fide certantem, perfectioneque tantas perferens, tantamque sibi ipsi quod in se ipsum Deum libertatem per calamitatum persequens comparantem; hinc inquam, patrum quoque nostrorum per orationes fieri dignari, tantam vim habere mihi persuadeo, quantum si vel à quodam sanctorum martyrum id mihi contingeret. Quocirca te obsecro, ut in huius Gregorij tui assidue sit memor, in quibus me dignum memoria tua esse summopere opto.

X. Post hæc autem cum Eupraxius clericus, insigni viri pietate adductus, ad eum in Thracia exulantem perrexisset, eidem ad ipsum Gregorium litteras dedit: quibus acceptis Gregorius alias reddidit, quas hic describendas curauimus, sane autem huiusmodi sibi.

Quoniam mihi semper carus fuit ac sincerus amicus venterabilis frater noster Eupraxius: carior tamen & sincerior visus est ob animi assiduum erga te suum: quippe qui nunc quoque ad tibi inferendum non aliter perrexit, quam ut ait David, cernis firi oppressus, intolere abilem situm pura & dulci aqua refrigerans. Ac beatus, qui consuetudine tua & congressu dignus habitus fuerit: beatorum autem, qui calamitatus pro Christo suscepti, laboribusque pro veritate exhaustis, talem coramdem imposuerit, qualem non multi Dei metu proditi consecuti sunt. Non enim inexplorantem virtutem ostendisti, nec tranquillo tempore solum nauigasti, aliorumque animas gubernasti, sed in temptationum quoque difficultatibus & procella suscipi, persecutoribus, sublimior exiisti, dum forti animo exili causa, solum vertisti. Et alij quidem patriam solum habent, nos autem supernam civitatem: alij nostrum forsasse christum, nos Christum. O præclaram negotiationem! qualis contentemnes, qualis accipimus! Transimus per ignem & aquam: confido autem, nos in refrigerium quoque exituros esse. Non enim Deus nos in perpetuum deseret, nec reciam doctrinam persecutionibus vexari sine: verum secundum multitudinem dolorum nostrorum consolationes ipsius nos exhilarabunt. Atque hoc quidem pro certo habemus & optamus. Te vero obsecro, ut pro abiectione nostra preces fundas, & quotiesconque occasio labitur, bene precari nobis per litteras non negaueris, ac rerum tuarum statum declaranda latius alacriorisque nos reddere: id quod nunc facere dignatus es, hæc Gregorius. Quod autem Samoate contingit post Eusebii relegationem, Theodoretus e his prosequitur verbis:

XI. Atque hoc loco adnotem & sinceram eorum fidem, nempe Samoatenorum, exponam. Quandoquidem me illis iniuriam facturum censebam, si eorum scripta ad memoriam sempiternam prodereur. Postea autem quam Ariani Gregem pastore longe optimo privarunt, & alium in eius subrogarunt locum: nemo ex vrbis incolis, vel presbiteris, vel diaconis, famulus vel artifex, agricola vel confector, vii vel mulier, iuuenis vel senex, ad concilium Ecclesiasticum, vel mortuæ, accedere potuit, sed Episcopus solum agebat: quippe nemo aut in eius venit conspectum, aut cum eo sermonem contulit, licet diceretur vixam apud eos valde modesto iustitiasse. Causa rei hoc erit argumenti, quod sum iam dicturus. Cum enim animo esset, seu in balneo lauare: famulus, quo ingredi cupientes prohiberent, foras balneum occluserunt. At ille ubi videt qualitatem pro foribus stantem, foras aperit, & omnes audacter se in balneo vna lauare iubet. Idem quoque profutur in interiore balneo respiciendo. Nam cum sibi lauanti multos assistere cerneret, mandat, ut fruantur vna aqua calida. Ille autem taciti con-

stabant. At isti eos honoris causa, stare arbitratu surgens, vix egreditur è balneo. Illi vero aquam heretica nequitia contagione infectam esse rati, eam in cloacam emittunt, nouamque sibi infundunt imperant. Quia re cognita iste, vrbem relicta, abiit: quippe sollicitus, immo summa demerita esse putans, vrbem inolestam & communem simul, etem erga ipsam exercitum incolens. Quapropter vbi Eusebium (ita enim vocabatur) Samoatam reliquit, at eum est Lucium in eius locum suscipiebant, lapsum plane & insulatorem omnium: tamen quos deserit à pastore, pastora munus ipse obicit: nam doctrinam Apostolicam integram conferunt. Verum in quantum odium etiam iste ab omnibus vocatus sit, historia, quam deinceps narrabo, docebit.

Pueri in foro pilam mutuo contorsere, quo quidem ludo se admodum oblectabant. Ac forte fortuna dum transibat illic Lucius, pila è manibus pueri cuiusdam elapsa, per alij eius pedes percollebat. Pueri autem vociferari: quippe pilam (color pollutam existimant. Quia re intellecta, dat mandatum vni ex comitum suorum numero, ut maneat, discatque quid factum sit. Pueri vero igne accenso, pilam per eius flammam torquent, sicque eam purgatam tri arbitratu sunt. Ac tamen non sum nescius, hoc puerile esse, & inueterata consuetudinis velut reliquias: tamen fati iudicij inde capi potest, quam esset secta Ariana vrbis illi odiosa. At vero Lucius Eusebium mansuetudinem nequam est imitatus: sed sicut persuasit magistratibus, vti illi alios complures sacri initiatos in exilium mitterent: ita ipse eos potissimum, qui sanctam diuinamque propugnabant doctrinam, ad vltima Imperij Romani ora relegant: Eusebium dico diacomn, quem Oasim vique (de huius solitudine multum habetis) amandauit: & Antiochum tam cognatione cum Eusebio conuictum, cuius fororis vili erat, tam multo recte facti non deditatum, cum sacerdotali dignatum honore, ad extremos Armenia fines expulit. Quam vero præclare ipse pro diuina doctrina decertavit, postea ostendimus. hæc Theodoretus. Porro (ut subdit) S. Eusebius eorum Episcopus relegatus in Thraciam, prope Ilkum visam traduxit: quo quidem tempore Gothi, vt eiusus ipsa declarant, Thraciam populabantur, eiusque ciuitates obidebant: vt plane intelligatur, illud fuisse consilium Arianorum cum illic amandantium, vt sanctus Episcopus ab hostibus neceretur.

Rursum vero Theodoretus inter alios Episcopos à Valente Imp. Ariano expullos (de quibus singulis, quorum est memoria, suo ordine apposite dicturi sumus) adnumerat Pelagium Episcopum Laodicensem, de quo ita scribit de Laodicensem autem Pelagio pastore (sane Gregorio orbeuit. Qui cum adolescens esset, duxit uxorem primam, nuptiarum die in ipso imperiali thalamo sponsa persuasit, vt castitatem plura quam concubitus asstaret; & vt amorem fratrum pro conuictione ingali coner, edocuit. Verum quoniam temporari munus hoc pati oprobre administrant, & alias quoque habuit virtutes huius per similes, que pariter cum ea velut choros ducebant, ac propterea à communi omnium consensu ad Prælatum illum ascenderat: tamen splendor illos vite præclare insignita hostis veritatis minime reuertit est, sed tum istum in Arabiam, tum sanctum Melitium in Armeniam, in Thraciam vero Eusebium, qui in doctrina Apostolica diligenda permulto labores collocasset, relegant. at de Meletio interius, legimus eundem Pelagium interfuisse Antiochenæ Synodo sub Iouiano Imp. atq; subscripsisse Catholicæ fidei, de qua superius.

Idem vero Theodoretus cum hæc de Pelagio enarrasset, mox ita de eodem, de quo nuper, Eusebio subdit. Iste Eusebius cum multis Ecclesiis pastoribus orbatus intellexisset: habitum militari indutus, & capite tiara operio, Syriam, Phœniciam, & Palestinam peragravit, quo tunc presbyteros & diaconos crearet, tum alia Ecclesiastica obiret officia. Quod si quando in Episcopos secum doctrina conuictos incidebat: eos Ecclesiis, qua carebant pastoribus, prescit, hæc Theodoretus. Que quid cum accideret minime poterint ante edictum de expellendis Episcopis Orthodoxis, quod absq; mutatione habitus liberum esset cuiq; Catholico Episcopo, quo vellet, profectioem institueret, facta esse necesse est affirmare, postquam relegatus fuit in Thraciam; vbi ingruentibus Gothis in Romanum solū, relictus ille sine custodia, eiusmodi Ecclesias visitandi inierit consilium: cum & ne quis esset, agnolceretur, ex Episcopo se transformauit in militem.

XII. EVSEBIUS QUAM EVSEBIUS EXCRAT LVCIUM ARIANVM EPISCO-PVM

XIII. PELAGIVS EPISCO-P. LAODICENSIS EXVL PROFIDA. d Theod. l. 4. c. 12.

XIV. EVSEBIUS SAMOATENVS EPISC. IN COGNITVS LVSTRAT ECCLESIAS.

Gregor. Naz. ep. 18. Gregorius ad Iustinum l. 1. c. 18.

Greg. 47. 10. Alie Gregorius ad Iustinum l. 1. c. 18.

Theod. l. 4. c. 12. Lamosa yerni ex-crant vrbis in cognitvs episcopi.

XV. S. BASILII EPISTOLA AD THEODOTUM.

XVI. SYNOBUS ARIANORVM IN GALATIA.

XVII. GREGORII NYSSENSI SENVS DAMNATVS.

Item. Nec vero ob id sacrorum canonum prauicator habendus fuit, si quod alius veritas esset, ordinaverit clericos in aliena diocesi, cum necessitate urgente, priusquam quodam diuini Spiritus instinctu, id fecisset, non dubium sit, quod a nemine, nec quidem ab hostibus fuisse legimus improbatam.

Extant ad hunc ipsum Eusebium sancti Basilii, preter illas, quae excusa habentur, epistolae tredecim inter alias centum viginti duas vel plures nondum editas, quas Sextilius Episcopus Aletanus in Latinum vertit, sed ipsarum interea moratur editionem, quod nactus exemplar admodum deprauatum, optaret (si dabitur) cum fideliori conferte. Nos interim ex fragmenta aliqua nostro instituto conductentia mutati, hic ea suis locis intexuimus volumus: cum aliqui omnes fere eius argumenti sint, ut res praesentis temporis contineant atque deplorent, inter alias autem, quae est numero duodecima ad eundem Eusebium scripta haec habet: Equidem volebam (si fieri a me potuisset) quae quoties nobis contingunt, tibi annuntiare: sic enim multa & praeter opinionem sunt res, ut historia quotidiana quos, egeant: quam etiam composuissim, bene scias, nisi infidelitate occurrerim, eegitationes habuissim cum occurrentibus consiliantibus. Adfuit nobis Vicarius (quod est primum & maximum inter nostra mala) homo si quidem etiam hereticus mente, nescio: puto enim cum omni ratione esse imperitum, & neque habere aliquod studium, neque curam circa hominibus: in aliis enim video ipsum animo & corpore noctu & interdum occupatum: verumtamen amicus est hereticorum, & non plus est erga eos beneuolus, quam contra nos odiose se habens.

Congregauit enim Synodum praeraticorum in mediis hinc in Galatia, & eiecit quidem Nysium, & substituit Eudocium. Iudicatum autem fuisse statuit fratrem meum, nempe Gregorium Nysium Episcopum, ab vno homine & hoc insipienti accusatum. Deinde parum occupatus circa exercitum, rursus rediit ad nos, iram & odium anhelans: & omnes quidem vna voce sacrosanctae Caesarionis Ecclesiae tradidit Concilio. Sebastia autem sedet multos dies, iudicans per tribus: & eos, qui nobis communiunt, insidiatore nominans & damnans ministerio populari, adiungentes autem se Eustathio maximo honoribus prosequens. Eiusdem Synodum circa Nysium Galataram & Ponticorum congregari praecipit. Illi autem obediuerunt, & concurrentes miserunt quendam ad Ecclesiam: quem ego non elegere dicere, qualis scilicet conuicere autem licet tuae prudentiae, quantum est conueniens, cum, qui talibus insidiat hominum seruit... Et nunc quando has litteras mittebam, hoc idem praecipit ad Sebastiam parauit, partim ut conuincio fiat cum Eustathio, partim ut cum ipso res Nicopolitana conuertatur: beatus enim Theodotus mortuus est, & interim primos impetru Vicarij generose & fortiter prouulsauerunt: conuulatur enim persuadere, ut ipsi susciperent Eustathium, & per ipsum acciperent Episcopum. Ut autem vidit ipse sponte non cedentes, nunc tentat violentiori manu constituere datum. Diuisetur etiam quaedam Synodi expectatio, secundum quam conuocati vobis, insistant vel capere conuinciantes, vel facere quod assu est iuris. Res igitur Ecclesiarum hoc modo se habent. Ego autem ipse quo modo affectus sum corpore, tacerere melius puto, quam scribere, eo quod si vera dicam, morore te afficere; mentis vero non sustinere. hucique ad Eusebium S. Basilium.

At praestat hic ea, quae breuiter tantum pertigisse stylo Basilium visus est, suisque enarratae primum quidem quod de fratre suo damnato in Synodo habet. Fuit illud consilium Valentis Imperatoris atque Arianosum, ut Episcopi illi Orthodoci, qui a promulgato edicto, quod damnati olim a Constantio, in exilium pelli iubebantur, minime comprehendendi videri possent, quod postea electi fuissent, iidem collecti ab Arianis Episcopis Synodo damnarentur, quod in primis factum constat aduersus Gregorium Nysium Episcopum, sic in Synodo (ut ex epistola Basilii videmus) ab Arianis conspirante cum illis Vicaria praefectura damnatum. Porro de eiusdem Gregorii depositione & exilio itroperat extat ipsius Basilii ad eundem Eusebium epistola, licet alia inscriptio perperam praefereatur datam esse ad Gregorium Theologum; vbi haec inter cetera superius recitatis consentientia a. Quanto impotentiores reddantur Ecclesiae, tanto magis dominandi libido in hominibus au-

a Basil. ep. 10.

gescit. Et hac tempestate Episcopatus nomen ad infelices homines veruam filios deuicit, cum nullus ex Dei famulis se ipsum velit contra ipsos introducere, vel ex deploratis: quales sunt, quos nunc misit Anysius Eusebii alumnus, & Eudius Parrasiensis, quem malum futuram vitam vaticinatum sibi ipsi adfuit Ecclesiarum Praefectus. Illi mon fratrem meum ex Nysia aduegarunt, & cum loco virum intraduxerunt, imo mancipium erudolere, ita Basilium. haec autem hoc ipso anno facta esse, ipsiusmet Gregorii Nysieni testificatio declarat, qua ad Olympium scribens adfirmat annos octo inter lapsos suarum afflictionum vsque ad Valentis obitum, significans se tanto temporis spatio e sede electum entalle.

At ipse Gregorius Nysienus sede pulvis, factus extortis, nequam alicubi refedit ignauus & otiosus fidei Ecclesiae iustans, de omnibus bene studebat mereri: ad quem tunc scriptis Gregorius Nazianzenus has perbreues litteras e:

Angerit tui locorum peragratiore & discursatione, tibi que inconstans esse videris, quem admodum ligna, quae aquae formetur. Nequaquam vix egeat, nequam nati ita affectus esto. Illorum enim coactus est cursus, tua vero discursatio Deo grata & accepta est, fixaque ac certum est de iudicis bene mereri, quamuis loco minime fixus sis. Nisi vero qui Solem actus est, quia in orbem currit, radios fundens, atque omnibus rebus, quae peragrat, vitam afferens: aut etiam sidera secula laudans, planetas vituperet, quorum error quoque ipse composuit esse atque concinnus. hoc ad illud prioribus litteris, ad quem rursus alias, ipsum conuolans, dedit his verbis d:

Rebus acribus ne nimis discurseris: si enim exis minus acerbum dolorem capiamus, minus acerberent. Non ita graue putandum est quod recalcem heretici, ac Verum amoniat freti ex latetris suis prorepant, ut ipse scribit. Paulum, mihi crede, subolant, ac postea terram subibunt, tum a veritate, tum a tempore oppugnari: idque eo magis stremit totum Deo permissum. haec tenus Gregorius his temporibus ad Gregorium, Theologum ad Nysienum Episcopum.

Quod autem spebat ad Nicopolitanos in minori Armenia populos, quos Catholica fide praesentes post obitum Theodoti ipsorum Episcopi ab Arianis exagitatos Basilium in litteris superius recitatis ad Eusebium datis confirmat: cum addidit ipsi non possent, ut Ariane sectae hominem accipere vellent Episcopum, dolo adum est cum eis, ut secleris quidam Phoritanus, qui se illis Catholicae fidei defensionem esse simularet, cum eis, quo ipsos deciperet, veritatem; sed vix ite probus ad Arianos, transierit ipse illectus Episcopatus, quem quidem ab illis consecutus est: detectus autem cum fuisset haereticus, omnes se ab eius communionem subtraxerunt, quem ob causam ignominiosus vbiq; est redditus: de quo idem S. Basilium ad Eusebium (ut Graeca habet inscriptio, licet ad Gregorium, Latine perperam data reperitur) haec habet: Quis autem res Nicopolitanorum miseri Phoritanus dignis suffragis quas profectus: qui prius veritatis patrocinium quoddam representabat, tandem vero & fidem & se ipsum turpiter prodidit, proditionis autem mercedem, nempe ignominiam accepit, nam ad Episcopatum fastidium, ut putat, per ipse coactus est: sed Deo gratia, communis totius Armeniae exortio factus est. De eodem pseudoepiscopo extat ad Nicopolitanos Basilii epistola, qua declarat, eosdem Nicopolitanos, quod nolent cum Apostata communicare, expulsos fuisse a ciuitate: quos plures consolatus in fine haec habet: Si vero id vos conturbat, quod extra muros electi estis: at in protectione Dei celsi commorabimini: & Angelus ille Ecclesiarum praefecti vobiscum est egressus, ac rursus sequenti ad eodem epistola eodem argumento conscripta, post multa, quibus eos exhortatus est, haec addit: g de eodem apostata pseudoepiscopo Phoritanos: Etenim vnus hoc tantum dolere dignum est, quod perit ille, qui temporaria gloria gratis (si tamen gloria vocari debet, quod publico cum delictore geritur) sempiternose ipsam priuauit honore. Estis vobis confessorum, estis filij matris vrbis, qui ad sanguinem vsque peccato resististis. Vtatur propriis quisque exemplis aduersus infidelitatem, qua putat imponatur. Nemo vestrum plagis affectus est, nullius adea publicae sunt, nondum in exilio vicinus, nec carere experti sumus. Quoniam mali periculum? Nisi id forsitan

b Gregor. Nys. ad O. lym. de S. Maerina.

c Gregor. Naz. ep. 14. GREGORII NAZ. EPIST. AD GREGOR. NYSS. NYM.

d Gregor. Naz. ep. 15. XIX.

XX. NICOPOLITANI EXAGITATI AB ARIANIS.

e Basil. ep. 10.

f PHORTANUS PSEUDOEPISCOPO. Basil. ep. 10. in addit.

g Basil. ep. 11. in addit.

triste

CHRISTI 370. Gregor. Nys. ad O. lym. de S. Maerina. XVIII. c Gregor. Naz. ep. 14. GREGORII NAZ. EPIST. AD GREGOR. NYSS. NYM. d Gregor. Naz. ep. 15. XIX. XX. NICOPOLITANI EXAGITATI AB ARIANIS. e Basil. ep. 10. f PHORTANUS PSEUDOEPISCOPO. Basil. ep. 10. in addit. g Basil. ep. 11. in addit. pen. locum non ienebat. Cum igitur p. in vnum Amilicia: Et haec vna horum commagrop. ut datum lib. confitent. hu. verbis d:

EXPLI
AB ECLLE
SIA NICO
POLITA
NI

esse est, quod nihil dum persequi sumus, nec digni habiti, qui pro Christo patiamur. Si vero quod ille, nempe Phortanus, domum orationis occupat, vos vero sub dno Dominum caeli & terra adoratis, id vos concubat: cogitate inquit quog. Apostolos in canalicio iusse concilio, cum inter ea qui Dominum crucifixerant, in templo celebri iudaicum cultum persequerentur. Inda etiam quoniam iustificatio nem mortem delectorosa vite precepsit, illis se praferendum ostendit, qui nullo modo pudore ab omnibus hominibus damnati afficiuntur, atq; ob eam causam impudenter qua turpia sunt committunt. Id tantum curatis, ne mendaciam illorum decipiamini, quibus fidei rectitudinem proficiuntur. Non enim Christum sunt tales, sed Christum porri, qui magis hoc querunt, quod ad hanc praesentem illi vitam conducit, quam ut secundum veritatem vivant. Vbi vanum hunc principatum adipisci se possibilibus carum, Christi se contumere inimici. Vbi plebem irritari viderunt, rursus fidei rectitudinem praetererunt. Non agnosco Episcopum, nec Christum illum sacerdotibus adnumeratum, qui a profano est manibus ad fidei destructionem Praesul electus. Haec mea est de illo sententia. Vos, siquam nobiscum partem habetis, eadem etiam nobiscum sentitis. Si vero vestro ipsorum vicini consilio: sua quisque sententia potestatem habet, nos infantes erimus ab hoc sanguine. Haec non ideo scripsi, quod vobis diffidam, sed ut quorundam habitationem declaratione meae sententiae confirmem. Ita Basilius. Verum perantem illi in sententia, cum omnino abhorrentur ab Ariani Episcopi communicatione, dicitur ab Ariano militum duce passum, de quibus idem Basilius per breuem hanc ad eosdem Nicopolitanos epistolam scripsit:

a Basili ep. in addit.

XXI. BASILIVS HORTA. TYR NICO. POLITANOS CONSTAN. TIA A. GALE.

Cum sanctitatis vestrae literas consecutus essem, admodum ingemui, ac lamentatus sum eam ob causam, quod mala ista meo ipsi pro capessim auribus, vixote verbera & probra vobis illata populationem adiuuam de solationem civitatis, totius patriae subversioem, persecutionem Ecclesiae, fugam sacerdotum, insolentiam luporum, ac dispersionem gregum. Verum vbi à gemitibus ac lacrymis quiescit, & ad Dominum in calos suffixi cognovit, persequitur, sum, quod & vobis notum esse volo, quod cito aderit auxilium, nec in finem vsque deferendi sumus. Quod enim passus sumus propter peccata nostra passus sumus. Auxilium vero suum benignus Deus propter dilectionem & misericordiam, qua erga Ecclesiam afficitur, declarabit. Haec tamen negligemus, quo minus simul & praesentis illi, qui verum potuerunt, supplicaremus, & illi, qui nos diligunt, in castra scriberemus, quo iram instantem cobovant. Et arbitror illum à multo fore reprehendendum: nisi forsitan impletum tanto leuacionis tempus tantum ory non permitat illis, qui rebus gerendis occupantur, ut his de rebus agant. haec ipse.

XXII.

b Basili ep. in addit.

SEDATA PERSECUTIO NICO. POLITA. NORVM. e. Ammian. lib. 27.

Quod autem his literis pollicitus est S. Basilius, cito illis affore diuinum auxilium, quo ab ingruenti illa liberauerunt afflictione, aliis quoque superioribus literis aequo promisserat verbis illis: Quem admodum vbi gratulini mibilibus praerit, & torrens aluco suo effluxit, illud in serenitatem dissoluitur, iste profundo absorptus vnam, qua fluxerat, siccam & aridam relinquit ita & tempestas ista, qua nos iam apprehendit, paulo post non erit: modo sustinetur non in spicere praesentia, sed spem in ea extendere, qua paulo sunt vltiora. haec, inquam, haud temere aut inaniter Basilius ipse effuitit, sed propheticam sane spiritu vaticinatus: si quidem effectum est, vt intruso ab Ariani Phortano procal eiecto facultas data sit iisdem Nicopolitanis Catholicum Episcopum diligenti. Adnente enim primario exercitus duce Arintheo, Nicopolitanis cum pietate libertas effulsi. Hic quidem Arintheus (vt vidimus ex Ammiano) his temporibus aduersus Saporem Regem Persarum cum exercitu militabat. Adiuit quoque Nicopolitanorum negotium Tententis dux, S. Basili per necessarios, qui pariter principem locum in eodem exercitu (vt idem testatur Ammianus) tenebat: dictari autem sumus de amobus infertus. Cum igitur data per hos esset facultas Catholicis Episcopis in vnum conueniendi ad electionem Nicopolitani Antistitis: praeteritum id illi egregie, probatumque rege fidei virum delegerunt: quod factum cum S. Basilius horum omnium sapientissimus architectus accepisset, magnopere gauisus, eisdem scriptis literis hortatus est, vt datum tibi Episcopum diligere, ex animo que eisdem consentirent: quantum autem id ponderis esset declarat his verbis d:

c Basili ep. in addit.

Dispensationes Ecclesiasticae sunt quidem per eos, quibus est illarum cura concredita, verum à plebe confirmantur. Itaque quod Deo dilectissimus Episcopus concredita, impletum est: quod reliquum est, ad vos spectat: vt videlicet datum vobis Episcopum ex animo completi dignemini, & pericula extrinsecus immunitatis fortiter repelatis. Nihil enim sic absterret tam Principes, quam reliquos pacatum hunc statum vobis invidentes, ac contorsit erga traditum vobis Episcopum dilectio & infracta resistentia, inquit nim illa omnium malorum conatum desperationem, si nec Clerum, nec plebem ad inuentionem ipsorum amplecti viderim: & paulo post: Optamus autem, vt & nos aliquando digni habeamur, qui & vos veniamus, & Ecclesiam periculis alienum iuuemus: quam tamquam recte doctrina metropolitani propterea veneramus, quod ab honestis viris & electis Dei gubernata est, qui fideles secundum doctrinam sermoni adhaeserunt, quibus dignum esse vult praesentem & vos iudicasti & nos confestim, modo per gratiam Dei custodiatur, &c. at de rebus à Nicopolitanis magna gloria gestis haec tenus.

XXIII.

BASILIVS HORTA. TYR NICO. POLITANOS DATVM EPISCO. PVM DI. LIGERE.

Haec quidem & alia plurima curans Basilius, egra tamen (vt ipse superioribus literis ad Eusebium datis affirmat) laborabat valetudine, qua adeo affectus est, vt appropinquaret vsq; ad portas mortis, quod ipse pluribus ad diuersos scriptis literis testatus est. Sane quidem illud admirandum fuit, vt doloribus febribusque confectus licet, nihil tamen totius ferme Orientalis Ecclesiae tot exagitatae fluctibus, propensioris curae & solliciti iuris intermitteret, cum alioqui nunquam se bona valetudine potiretur: vnde ipse ad eundem Eusebium & Sennam, inquit, in apparente bona valetudine inter deservatos constitutus sum, eo quod vnum habeo infirmiorum: cognoscere licet, quoniam poteram esse infirmiorum. ac rursus ad eundem: Puto etiam famam ad tuam sanctitatem pertransisse, quod pro infirmitate detentus sum (ne saluet ad Synodum profectus sim) qua deduxit me vsque ad portas mortis: & nunc quando mitetam has, reliquias ferens infirmitatis scripsi. & rursus infertus agens de persecutionibus haereticorum Ecclesiam vexantium: Prae hoc, inquit, merore magna ex parte impediatur, ne consulebam, continue ad me reuertentibus infirmitatibus ex rebementi dolore, addite tunc temporis penes nonnullos nunciu de sua morte perualisse, id vulgantibus haereticis, quos ipse contemniens ac disputatione resellens, se do quid ad huc esse suspectum, nam ait: Vni vsque ad civitatem, cum fama erat me & mortuum: quoniam autem placuit Deo nos videntes derelinqui, differimus cum ipso que conueniant. Et praesentiam quidem venerantur: & promittunt omnia conuenientia: cum absint autem, rursus ad suam ipsorum sententiam recurrunt. haec Basilius, cuius tanta etiam apud haereticos erat reuerentia, vt ipsi praesenti contradicere vel aduerari nescirent. Sed iam reliquias huius annis gestas ordine prosequamur.

XXIV.

c Epist. ad Euseb. ex versione Sextini. Epist. 10. ad Euseb. ex versione Sextini.

Hoc item anno, sicuti aliae Orientis Ecclesiae, qui Constantinopoli agebant Catholicis Christiani persecutione Arianaeum dire vexati sunt, quod mortuo Eudoxio Constantinopolitano Episcopo, hi Demophilum aequo Arianae, isti vero Euagrium Episcopum subrogarunt. Quae autem hinc mala prouenerint, Socrates & rem geitam his verbis prolocutus est: Imperator Valens demum Antiochiam in marem, (puto ob ingruens bellum Persicum) Constantinopoli decedit. Qui cum venisset Nicomediam Bithiniae, ibi ad tempus commoratus est ob hanc causam. Eudoxius Ecclesia Ariana Episcopus statim post Imperatoris discessum, cum Ecclesia Constantinopolitana selem ad decem & nouem argos occupasset, Abia e vna (hoc ipso anno scilicet) Valentiano iam & Valente tertium Consulibus. Quamobrem Ariani in locum eius Demophilum sufficiunt. Sed qui fidei Consubstantialis favebant, se tempus opportunum nullo arbitratu, Euagrium quendam suam ipsorum fidei sanctorem designant. Quem quidem Episcopum creat Eusebius ille, qui olim Antiochie fuisse Episcopus, quig, & iam dudum à Iouiano ab exilio esset reuocatus, & tum forte Constantinopoli versaretur, fidei Consubstantialis fautores confirmandi gratia, ibi in occulto delitesceret.

XXV.

ORIVS EUDOXI EPIS. CON. STANTI. NOPOLIS. Socrus. lib. 4. c. 13.

Quae facta, alia accepta o: castione, Ariani illos de integro acerbe persequi coeperunt: qua res ad aures Imperatoris celerime peruenit, ille igitur ad modum veritus, ne ex populi contentione seditio constata

XXVI.

ECCLESIA CON.

ciuita-

ferri iniquis lacerae sunt, cum Christo iussione, ac perpetuo
 do victoriam affecit, populumque pretio sanguine aspergentes,
 ac postremo ad necem adducti cum Christo inhamanda, gloriam
 que adeptura: Christo, inquam, qui per huiusmodi cales ac vi-
 diam de mundo transibant? Quoniam presbyteri regni & a-
 que elementa inter se contraria dixerunt, nosse & mandito mo-
 re navigantibus praedictis, simulque cum ta nauis, in qua solue-
 rant, conflagrante? Quoniam (vt maiorem claritatem nostram
 partem silentio tegam) exis, qui talibus obsequiis gratiam a-
 pud Principes vno studebant, ab ipso quoque crudelitate accu-
 ti sunt? Nam etsi cupiditatibus eorum inderant, sanum ta-
 men & erudite mentis propositum exercebantur. Illud enim tur-
 bulenti temporis erat, hocratonis & consilii illud Imperatoris sce-
 lera, hoc animi sui consilii, quid loqui, ex quorum praescripto ius
 dicendum erat, postulant. haec Gregorius, qui postea oratione
 conuenit ad res in Aegypto ab eisdem aduer-
 sus Athanasium fabricatas, & alia subinfert de Eusta-
 thio Antiocheno Episcopo, necnon de eade facta in nuper
 sancti Episcopi ab exilio redeuntis, de quo suo loco di-
 cendum.

XXXIV. De his autem, quae hoc potissimum anno gesta esse
 constat, de presbyterorum in mari conflagratione, idem meminit
 alia seae ratione, qua profectus est laudis Basilii: sed & in illa dicta
 in laudem Heronis, presbyterum vnum tantum idem sup-
 plicium pallum narrat, remque gestam (vt apparet saltem ex
 numeri diuersitate) a priorum diuina graphice representat
 his scilicet verbis, dum primu de acerbitate percutio-
 nis Valentis ita praefatur: Tanta vis, praecedente percutio-
 ne, sub Iuliano videlicet, accersit ista: quod tunc quidem dubia
 & obscura erat martyrum decertatio: nunc autem res eo
 rediit, vt proposita quoque ipsa laude carere, aut carere apud iniquos
 martyrum expensiores. Vultis omnibus, qui adiuu-
 nit, huius etiam fertasse quilibet insigni
 animi robore ac tolerantia proliis, periturum
 vniuersum duntaxat ex his, quae tunc perpetrata sunt,
 narratione laetitia extundant: Testis autem huius
 sermone per multas habeo: nam apud multos
 huius supplicii ter agendi permansit, illiusq;
 temporis historiam (vixit enim episcopus
 salis) omnium saeculorum posteritas
 accepta est.

XXXV. Natus presbyterum portans, eumq; non secleris
 alicuius commo- dum, sed fidei causa periclitanti, in mare
 demittitur, non vt peccatorem seruet, sed vt perdat.
 Atque in quidem qui vehatur, vixit vt pietate
 prestans, animo et prompto & alacri: comes autem illi
 gnis adiungitur: ac nonate poena maiorem in
 modum oblectatur persecutor. Proh spes oculum
 graue! proh granem traguliam! Natus mari seruet
 spectantium multitudine adlatum effundit, partim
 in solido, partim in illius vicem legentium. Quoniam
 pallio rem tantum breui oratione representabo? Ignis
 decembris, natus vna cum onere suo absumitur, ignis
 aqua miscetur, resque inter se contraria ad
 pyrii supplicium conuertitur, duoque elementa
 corpus vnum participant, & nona atque ma-
 luitate more facula super mare tollitur: ad
 quam vt suauem & amicum fortasse quis-
 piam accipit: propior autem factum miserandum
 atque incredibile spectaculum offendit, namq;
 atque in fine gubernatore, naufragium sine
 tempore. Si presbyter in cinerem dilabatur,
 imo nec in cinerem quidem, vixit per
 vnde huius. Nec vero tantum apud har-
 rois homines sacerdoti ignis ac impetare
 quirit, vt minus in honore saluum moris
 genere interiret: aut si hoc nimium erat,
 at certe sepultura, qua ne impy- quidem
 & facinorosi hominum negari debet, concederetur.
 Hoc impy hominu, nempe Valentis, a quo
 rea expulso fuit: hic impy vixit fuit, atq;
 haec tenus de eo Gregorius, quem Elias
 Cretensis ab aliis dictum V: banum, ab
 aliis vero Theodolum, sive Theodorum tradit,
 qui videretur numerans inter illos octoginta
 presbyteros: sed haud facile adducimur, vt
 credamus vnum hunc a ceteris Gregorium
 separare, cum quod oratione proficitur
 (id scilicet referat), vt ab audientium oculis
 praecommissionem excutiat lachrymas) magis
 miserabilis casus omnium, quam vnus
 tantum, praestare id vberius valuerit.

XXXVI. Quo tempore, cum Ecclesia Constantinopolitana
 aeternitatis luce quaterentur auctibus, Damasum
 Romanum Pontificem illuc misisset sancti
 Zenobium creatum postea Episcopum
 Florentinum, qui insultrantem Arianorum
 petulantiam penitus coerceret, eius vixit
 b. Aca. habent: ibique cum duos a
 demombus obfessos, spectante
 populo, liberasset. Ariano quoque
 prociacia eo spectaculo coecita
 pauciter traditur: non tamen
 pro vero habendum (quod
 euentus probauit) ipsos post
 haec omnino quiescisse, vt
 falso exilium illi: quin potius
 eo recedente, liquet eodem
 actus fuisse. Constat quidem,
 sanctum Basilium ad Occidentales
 Episcopos de his, quae Orientalis
 ecclesia patere, literis dedisse,
 quum ipse meminit in secunda
 ad eisdem misalatione, de qua
 agemus anno sequenti. De
 siderantur tamen in litteris
 Basilii primo loco ad Occidentales
 scriptae: si quidem ad eisdem ab
 ipso datae leguntur, de aliis
 antea ad eos scriptis literis
 mentionem faciunt, quae non
 extant: aliae vero inferius
 secundum legationum ordinem
 disponentur.

XXXVII. Iam reliquum est, vt Valentis Imperatoris iter
 Antiochiam proficiscentis, & vbiq;
 impietatis suae atq; sanitate
 impressa vestigia relinquens,
 eademq; indelebilia posterorum
 memoriae conferuata, oratione
 prosequamur. Ni comedia enim
 recedens, contulit se cum suis
 Cappadociae vexaturus
 Ecclesiam illam, a qua haec
 tenus vixit haberi contemptus:
 nempe quod praeter suorum
 magistratum sententiam
 crealcent Orthodoxae fidei
 insignem defensorum, accertinumq;
 propugnatorum Magnum
 Basilium: quodq; reliquis iam
 prope omnibus Episcopis
 Catholicis ex suis ipsorum
 sedibus pallis ipse solus
 videretur inuito Imperatore
 sedere, aliiq; cunctis
 periclitantibus Ecclesibus
 praesto esse. Quid iure
 maxime ita Valente aduersus
 Basilium cum Caesarem venit,
 Sozomenus & alii cum eo
 recitant, plane hallucinant,
 dum putant aduentum
 Valentis Caesarem eo tempore
 contigisse, quo Eusebii eius
 ciuitatis Episcopi aduersus
 Basilium multa illa vigebar.
 Nam Basilium Episcopo
 creato, Valente eo peruenisse,
 ipsa scilicet gestatum
 literis plus cetero de
 clarat: sed & ipsum
 a cellum Valentis Caesarem
 accidisse hoc anno ipso
 Valente cum fratre
 tertium Consule, quo
 Eudoxius defunctus est,
 satis est superius
 demonstratum. Ait igitur
 Sozomenus d.

Valens relicta Nicomedia iter
 Antiochiam versus cepit, quo
 quidem in itinere cum
 Cappadociam peruenisset,
 Orthodoxos pro more suo
 grauibus afflicere in
 modum, & Ecclesiam eorum
 Ariano trahere laborant,
 & haec Sozomenus. Quoniam
 modo autem cuncta se
 habuerunt, a nullo certis
 atq; fidelibus, quibus ab ipso
 Gregorio Nazianzeno, qui
 aderat & magna pars fuit,
 accipere licet. Ipse igitur
 publice pro concione eandem
 peregre iam profectus
 histidit, huc verbis eam
 exorditur e.

Vt vero alia omnia pernegat
 Valens in hanc, nempe
 Caesariensem, formam &
 ab omni memoria tutam
 Ecclesiarum matrem impetum
 fecit, vt vitalem quoque
 illum veritatem igneam,
 qui solus reliquus erat,
 opprimeret: tum primum
 melius se consilium
 misisse intellexit. Nam, vt
 sagittae durus ac solidum
 corpus incidens, repulsus est,
 ac rudens instar
 effraetis cepit. In talem
 Ecclesia Antiochiam inuide
 in tantum seculum
 impadum sese infregit
 ac dissoluit. Atq; alia
 quidem ex certum
 quoniam periculum fecerant
 sermone ac commemorato-
 ne accipere licet. Nemo
 autem est, qui non haec
 memoria prodar: verum
 si alicuius admiratione
 desiquitur, qui per se
 illa atque explorata
 haberi illius temporis
 certamina, insultum,
 pollicitationes, minas,
 illos ex Senatore ordine
 ad eum missos, eumque
 saltem aduertes, illos ex
 vniuersi, illos ex
 gynoeco, nempe eunuchos,
 illos inquam, inter
 facinorosos viros, &
 magis viros facinorosos,
 atque vna tantum
 impietate vniuersi, qui
 cum naturae modo
 libidinari nequitate
 quod vnum possunt
 lingua scartantur
 illum deniq; Nabuzar-
 danum & coequorum
 profectum artu sua
 gladius munitum atq;
 ad ignem sui
 congruentem transfusum
 erat hic Demosthenes
 dictus, de quo inferius,
 sed per Gregorius:

Ego vero id, quod ex omnibus
 eius laudibus summe
 admiror, & quod, ne si
 cupiam quidem, praeterire
 quidem, breuitate, quoad
 eius fieri poterit, exponam.
 Ecce autem in cognomine
 ille est, qui tum apud nos
 Praefecti munere
 fungebatur, cum sumpsit
 feritate aduersus nos
 profectum inflammatus
 (nam ab illis quoque
 haec signa aqua
 tinctum, vel potius
 obrutum atque
 confectum fuerat) tum

Exstant apud
Eusebium
lib. 7. c. 11. Magis

XXXVII. VALENTIS VBIQ;
CAPPADOCIAE.

Ex p. l. 6. c. 15.

Idem. XXXVII.

Gregor. Naz. orat. in lau. Bas. XXXIX. VALENTIS QUOD CVM BASILIO CAESARIAE.

4. Reg. 27.

XL. MODESTVS PR. EPISTVS QUIDIM BASILI.

amplius

amplius quam necesse haberet, Imperatori subseruimus, atque ex eo, quod illi omnibus in rebus obsequeretur, diuturnum imperium sibi conferendum erat hic Modestus nomine, auctor cædis (ut vidimus) octoginta illorum presbyterorum nuper in mari apud Nicomediam incensorum: qui ob egregiam improbitatem & nauatam impigre operam aduersus Catholicos præcipue, non præfecturis tantum insignitus fuit, sed & post sequentem annum cum Arintheo Consulatum gestisse reperitur: verum & auctum quoque nobilissima præfectura Prætorii, Zosimus auctor est, quod & aperte indicant Imperatoria rescripta ad eum data: cui his veribus eleganter illa Cyrtus Theodorus:

Præfectus es tu ceteris quidem omnibus, Modeste, veram Basilio Magno subdit: Præfere quamuis gestas, subvertam: Formica sane es, regias licet vias.

a Zos. li. 4.
b Val. ora.
in Laudem
Basilii
Schel. Billy
70. alio
notia edit.
72.

XLII.

CONSE-
CRATIO
MODESTI
CVB BA-
SILIO.

Sed subdit Gregorius. Ad hunc aduersus Ecclesiam fren-
tem, leonij speciem præferentem, ac leoni more rugientem, tamq[ue]
serm[one] & immanem, ut à multis ne adiri quidem posset, vir præcle-
rus adducitur, in mox vero ingreditur, perinde ac si non ad iudicium,
sed ad festi celebrationem vocaretur. Quamquam autem modo vel Præ-
fecti auctoriam, vel Basilij virtutem & sapientiam, cum quæsi refu-
ti, satis digna oratione complectar? Quæsius est, inquit, ratio,
beatus tu (nominis illum compellens, nondum enim Episcopi nomine
appellandum dicebat) ut tanto imperio obistere audeas, solus, o-
mnium præfatus & contumaciter oblatæris? Quæsum, respon-
det Basilius, hæc oratio spectat, & quenam hæc est contumacia?
nondum enim id fati intelligo. Quoniam, inquit ille, Imperatoris
religionem in me non profiteris, omnibus alis iam substratis ad supe-
rari. Non enim, inquit Basilius, hæc vult Imperator meus: nec
creatur in vltim adorare sustulisti, cum & Dei creatura sim, &
Deus esse iubet. Nos vero, inquit ille, qui hæc imperamus, quid
tandem tibi videntur? Nihil sane, inquit Basilius, dum hæc iube-
tis. Age vero, inquit ille, non magnam & honorificam existimas ad
nestras partes adiungis, scioque nos habere? Ad hæc Basilius: Vos
quidem Præfilius estis & illustres, non inficis eo: minime taxat Deo
præstantiore. Socius autem vos habere, mihi quidem amplum &
honorificam fuerit (quid enim, cum ipsi quæque Dei creatura si-
tis?) sed & alios quosdam ex his, qui nobis subiecti sunt. Non enim
personarum dignitate, sed fidei integritate Christianissimus in-
feruntur.

XLIII.

MODI-
STVS VA-
LENTIS BA-
SILIVM.

Hæc oratione commotus Præfectus, & maiori ira transensus, de
subfiliis surrexit, atque asperioribus verbis cum eo agere perrexit.
Quid inquit ille, profectum hanc non permissis? Cur vero permi-
ttere? inquit Basilius. Quid fieri? quid patiar? Quid patiar? in-
tuleris ille: vnum est iam multum, que meo sunt potestatis. Quenam
hæc subfiliis Basilius: hæc enim intelligam us. Bonorum, inquit ille,
prospicientem, exitum, erigetur, mortem. Tum Basilius: Si quid
aliud habes, id mihi mittere: hoc enim, que ad huc commemorasti,
mihi non attingit. Quoniam modo inquit ille. Quoniam inquit
Basilius, bonorum prospicientem obnoxius non est, qui nihil habet, nisi
forte lateris & detritis hinc panis indiges, ac paucis libellis in qui-
bus omnes mihi facultates & copia sunt. Exitum autem hanc co-
gnosco, qui nullo loco circumscriptus sum: ac neque terram hanc,
quam nunc incolo, meam habeo, & eam omnino, in qua n. proleui
furo, pro mea ducimus, ut rectius loquar, vniuersam terram Dei esse
scio, cum aduocata ego sum & peregrinus. Iam tormenta quid ac-
cipere queant, cum corpus distat: nisi forte primam plagam dixeris:
huius enim solus penes te arbitrium & potestas est. Mors porro bene-
fici loco mihi erit: citius enim me ad Deum transmittet, cui vivo, &
morte meo iudicor, maximeque, ex parte mortem obij, & ad quem
iam pridem propero.

EPISCO-
PVS QVO-
MODO E-
LATVS E-
ST NVMI-
DI L. 22.
Mati. 19.

Quæ sermone oblitus factum Præfectus, Nemo, inquit, meo non u-
que suum aduocet: ad hunc vsque diem ita est allocutus, nec pari
verborum libertate. Neq[ue] enim, ait Basilius, fortasse in Episcopum
incidisti: alioqui hoc prorsus modo discessisset, pro huiusmodi rebus
in certamen veniens. Nam ceteris quidem in rebus, & Præfide, man-
fuiti & placidi sumus: atq[ue] omnino abiectionis, quem admodum
nobis hoc lege præscriptum est: diæc non dicam. aduersus tantum Im-
peratorem, sed ne aduersus plebicum quidem quemquam & in simi-
ordibus hominem supercilium attollimus. Verum vbi Deus nobis pe-
riculatur ac propinquit, tum demum alia omnia pro nihilo putan-
tes ipsum solum inuenimus. Ignis autem, & gladius, & bestia, & yn-
guis carnes lacerantes, voluptati nobis ac deliciis potius sunt, quam

terror. Promittit contumeliam nos affice, commutare. hæc quicquid col-
liberit potestate tua frater auidet hæc etiam Imperator: nequaquam
profecto nos vincas: nec officis, ut impia doctrina agnoscamus, ne si
his quidem atrociora mitteret.

Hæc postquam Præfectus dixit, atque audire, ipsiusque contentio-
nem animi esse cognouit, ut nulla vis eum poterat terrore ac su-
perare posset: ipsum quidem seras misit, atque oblegauit, non iam
cum isdem minus, sed cum quadam reuerentia & submissio. Ipse
autem quam celerrime potuit, Imperatorem adiens: Imperator, in-
quit, ab hunc Ecclesie Antistite vici sumus: inuis superior est, ser-
monibus firmior, verborum blanditior sortior. Ignauiorum alius
quibusdam tentandus est: hunc autem aut vi aperte inferenda, aut non
expellat eum, ut minus cedat. Quæ de causa factum suum impro-
bam Imperator, Basiliusque Laudibus virtus (virtus enim ipsi quæq[ue]
admirationis est) vnum ipsi adhiberi vetuit: idem, ipsi accidit, quod
ferro solent, quod quamuis igni emollitur, ferri tamen naturam re-
tinet, minus, in admirationem conuersis, illum quidem societatem
hanc quæquam amplexatus est, quod mutationem erubesceret: cæ-
terum rationem quævis, qua honestissimi ipsi satisfecerat, quem et-
iam oratio declarabit.

Nam cum vniuersa satellitum manu stipatus ingressus fuisset in
templum (erat autem Ephraïma dies, octog, amplissimum) ac lai-
corum numerum auxisset, ad hunc modum despondit: cum eo se
conversit. At ne hoc quidem pretermittendum est. Postquam enim
intus fuit, atq[ue] ipsius aures palmarum cantu non secus ac continuo
quædam personarent, plebisque pelagus vidit, omniumq[ue] ordinem &
concomitantem, quæ tam in sacrario, quem prope sacrarium erat,
angelicam potius, quam humanam, atq[ue] ipsius quidem ante popu-
lum recto corpore plantem, qualem Scriptura & Samuelen describit,
nec corpore, nec oculis, nec animo, perinde ac si nihil vni conuigisset,
vltim in portem se mouentem, sed Deo, ut ita dicam, & altari affixa:
eos autem, à quibus cingebatur, cum iunior quodam ac reuerentia
stantes: hæc, inquam, simulatq[ue] per se ipse (nec enim simile quippiam
vniquam viderat) humanum quiddam spectauit, atque eorum non
vertiginæ ac tenebris totus impletur. Atq[ue] id plerisque adduc obse-
rum & incognitum erat.

Veni cum dona, quæ ipsemet effecerat, diuina mensis offeren-
da essent, nec quicquam, ut magis ferbat, simul ea caperet (quod non
fatu liqueret, an ea Basilius accepturus esset) tum vero manife-
sto se affectus prodidit. Ita enim timore cepit, ut nisi quippiam
ex sacrarij ministris vacillatam supposita manu retinisset, ni-
sere vniq[ue] & incitose prolapsurus fuerit. Iam vero que ad ipsum
Imperatorem, & quanta cum sapientia prolatus est (cum quid-
dem ille nescio quo modo rursus nobiscum in Ecclesiam se contulisset,
& intra velum extrisset, atq[ue] in illius conspectum collo-
quimque quod iam pridem exspectat, venisset) quiddam aliud
dicendum est, nisi Dei voces eas fuisse, quæ & quicum Imperato-
re erant, & nos, qui simul ingressi fueramus, unduimus: Hinc
Imperatori erga nos humanitatis & clementia principum natum
& constitutum est, hæc occasio maximam impressionem illius,
qua tum verabatur, partem, non secus ac fluctus quosdam, fugit
ac dissolut.

Sequitur alia narratio superioribus nequaquam inferior. Vicece-
bant improbi, atque aduersus Basilius exitum decerneret: nec qui-
quam eorum, que ad eam rem accitabant, desiderabat. Nox ale-
rat in promptu curru, in plausu hostes, in luctu p[er] nos parati ac
que alacri vtriusq[ue] latus cingebamus: nihil denique, quod ad præ-
claram equuminiam spectabat, requireretur. Qui hæc scribit
Gregorius, cum tunc simul esset inter illos, qui cinge-
bant latus Basilii, seque exilii comites sancto viro exhi-
bere studebant, infensus tradit eadem oratione, nihil am-
plius Basilius late gisse, quam vt vnum ex comitibus, ac-
ceptis pugillatibus, iuberet se legi. Rursum vero vbi si-
pra Gregorius: Sed quid, inquit, accidit? Exilij decretum Deus
rescindit. Nam qui Egypti aduersus Israelitis sacris virtutibus prin-
gentibus percussit, idem Imperatoris quoque filium sacris plagas af-
fuit: & quidem qua celerrime. Illinc exilij tabula, hinc morbi de-
cretum ac scelerati scriptoris manus inuoluit: & sanctis peri-
culo liberator. Ita felix beneficium seruator vir pius, Imperatoris
antiquum coherens. Quid hoc Dei iudicio vel æquus, vel cele-
rius fingi atque excogitari potest? Postea autem Imperatoris filius
egrotabat, afflictoq[ue] corpore erat: pater etiam, vt pote pater, simul
egrotabat, remedium vndeunque morbo conueniret, atque opti-
mos quoque medicos solentes, aspiciens, vt si alius vniquam, in-

XLIV.

MODE-
STVS VA-
LENTIS BA-
SILIO.

XLV.

C. 1. Reg. 17.

XLVI.

XLVII.

BASELIO
DECEMI-
TVR EX-
LIVM.

ambeni,

CHRIST. D.
370. P.
ambeni, hanc
notia edit.
72.
C. 1. Reg. 17.
Theodore
ad regim.
dicatur cum
te à piis hono-
tor vorabat
duo olim
ab hæretic
vi lapidatus
hæc Theo-
id accidisse
tamen Basili
inductus ac
punit.

XLIX.

VALENTIS FILIO ORBATHYR.

XLIX.

MODISTVS FRATELVS A. GROVANS SVPTLEX ORAT. EASILLVM.

L.

h. Gild. ora. in Ecclesia ord.

Thod. h. 4. 4. 17.

CALAMVS FRANGITVS ET DEXTERA ORBRIEAT.

h. Soc. h. 4. 4. 17.

L.

GALATES FILIVS VALENTIS.

Thod. h. 4. 4. 17.

Soc. h. 4. 4. 17.

cumbens, huiusq. procolutus: nam Reges quosq. humiles & abiecos reddidit calamitate miram. cum Damidem etiam prius ob filij morbum eodem morbo affectum fuisse, Scriptura testatur a.

Cum autem huic malo medicinam nullam inueniret, ad Basilij fidei confugio: & quoniam ob continentiam recens illi illatam, cum suo nomine accerere pre. pudore non auderet, aliquos archifina familiaritate & benevolentia deum huius habebat, hanc legationem committit. Ille vero nihil concitatus, nec quod fortasse alium fecisset, aduersus tempus insulans, confestim affuit, atque ad eius aduentum statim leuor fit morbus, paterque medicorem spem animo concepit. Quod nisi saluam aquam dulci admiscuisse, simul videlicet & ipsum aluocans, & hereticis credens, sanum quoque & inuolucrum filium fortasse recepisset: atque id pro certo & indubitato habebant, qui tunc aderant, calamitatisque participes erant.

Idem autem & ipsi profecto, nempe Modesto, non multo post accidisse narrant. Nam huic quoque morbus quipiam abortus viri sancti manibus subsistit. Nam profecto plaga cordatis hominibus doctrina efficitur, ac plerumque profpero rerum successu potior & prestabilior est afflictio. Aegro corpore erat, illacrimabat, distorsusq. Basilium accerbat, obsecrabat: Satisfactionem habet, clamabat: da salutem. Et quidem hanc consecutus est, ut & ipse fatebatur, & multi huius rei generis persuadebat. Neque enim illius virtutes admirari ac pradicare desinebat. huculque Gregorius. Modesto quidem profecto aegrotanti, expolcentique Basilij auxilium Cyrus Theodorus illis verbis insultrauit:

Eccumne nuper qui fremebat vt leo, Virumq. sanctum terribat in solens: Nunc ingenitum, nunc miser, iam supplicat, Petri testamen, quodq. possulat, capis.

His autem sic de Valente & Gregorio recentis veteres alii alia addunt, vt inter ceteros Gildas sapiens b: Cum, inquit, ab iniquo Principe mine huiusmodi inuentarentur, quod nisi in crastinum Ariano ceno, vt ceteri, macularetur, esset omnino mortuus, dixisset: Ego sane cras ero, sicut hodie: tu te vitam mutares. Ac rursum: Virum habere aliquod digni muneris, quod offerren hinc, qui naturam Basilium de nodo solui hinc absolueret. Sed & Theodoretus & de Valente subscribere conante de creto exilij Basilij irrogandi: Iher, inquit, editione de illo in exilium mittendo confitit. Quod cum in manu rariis sacre coneretur, ne apicem quidem vnum alicuius littera facere possit: siquidem ruptus est calamus: neque id semel, sed iterum ac tertio accidit. At cum impium illud edictum confirmare impensius laboraret, conuicta est dextera, tremoreque eam occupauit. Atque cum animo esset per metum propattonis, ob artem manibus lacerauit. hanc Theodoretus. Socrates vero de puero aegrotante hanc amplius.

Filius Valentin, nomine Galates, qui tenera admodum aetate fuit, prauiter egrotare cepit, vt medici de eius vita penitus desperarent. Cuiusmodi Dominica Imperatrix retulit ad Imperatorem, se per quietem ad horrendum visum valde diuocatum fuisse: puerumque propter continentiam, quam Basilium Episcopus fuisse ab eo perpeffus, morbo afflicti. Quae Imperator animo diligenter completum, accersit Basilium: & quo illius faceret periculum, sic illum alloquitur: Si vera sunt tua de fide dogmata, precare, vt filius meus non moriatur. Tunc Basilium: Si, inquit, credes, o Imperator, quem admodum ego, & efficit, vt Ecclesia ad concordiam reducat, viuet puer. Cui cum Imperator minime consentiret: Iudex, inquit Basilium, de puero fiat voluntas Dei. Basilium, cum hac dixisset, dimitti iubet: puer statim post exitu e vita. haec dicitur Socrates. sed Theodoretus & haec habet: Magnus Basilium tuum profectus ad regiam, & filium Imperatoris moriturum conspicatus, pollicetur cum ad vitam reuerfurus, modo sacrosancti bapostisinate a pijs hominibus denecetur. Quae cum dixisset, exiuit. Imperator vera cetera audo, mire dementio Herodu obstridit (narratum dato olim Eudoxio iamento, se nonquam recessurum ab haeresi Ariana) quibusdam scilicet Ariane, qui aderant, pueri baptizandi negotium dat: puerque exemplo obit mortem. hanc Theodoretus: at non de baptismo, sed de precibus id accidisse, Sozomenus tradit: nempe puerum, qui aduentu Basilij non nihil conualuisset, eo dimisso, & suspensio ad preces super puerum fundendas Ariana, expirasse.

Rursum vero a ceteris praetermissa de principe illo coquorum, quem Nabuzardan iure Gregorius nominat, Theodoretus haec addit g: Aderat, inquit, etiam quidam nomine Demosthenes culinae Imperatoris profectus, qui more plane barbaro orbis terra magistram Basilium reprehendit. At S. Basilium subridens Demosthenem, inquit, illiteratum vidimus. Vbi vero ille in more exardescens iracundia minari cepit: Tuum est, inquit Basilium ille Magnus, infolorum curare condimenta: nam cum auerit habet oppletas sordibus, sacrosancta dogmata audire non poterit. Atque ita ei a Basilio responsum est. haec ipse. Sed post hos omnes, praestat hic, rem tantam, nempe praclatum certamen Basilij aduersus Valentem ab ipius aequali atq. pernecessario magno illo Ephraem diacono Edesseno audere, qui sic ait b: Dum graui morbo detineretur filius tyranii, rogabat sanctum huic virum, vt pro eo Deum deprecaretur. Cumque se hanc conditionem proponeret: Sicem, inquit, nisi ita tradideris, vt cum ad immaculatam fidem traducam, & ab omni doctrina Ariana impuete liberem, curabo ego eum. Tyrannus vero cum esset assensus, subito Basilium pro Imperatore terreno apud caelestem se Mediatorem interposuit, cuius accepit promissionem, & illi sanitatem filij attulit. Vt autem puerum sanitati restitutum viderunt serpentes, rursum leuis Imperatoris animum deprauarunt: eiusque filio accepto, baptizarent illum aqua, non tamen spiritu: docebant regere Filium Dei, intus irretientes eum, & foris induentes. Intus ille Christum induebat & intra abscondebatur. Ideoque non multo post spiritum miserillum & infelucis peremit, ingrati illius mentem redarguens. Atque ita rebus suspensus Elias non inferior a, si quisque Elifai non minor Basilium edidit. Quem admodum enim illi mortuos ad vitam euocant, sic & fideles Basilij oratione moriturum puerum a vitulo abripuit: Et sicut rursus Petrus Ananiam & Saphiram fraudantes de pretio agri enecauit: ita & Basilium locum Petri obtinens, eiusque pariter auctoritatem libertatemque participans, suam ipsius promissionem fraudantem Valentem redarguit, eiusque filium morte multauit: unde ad summam animi deuotionem & anxietatem redegit miser illos & Imperatorum in sum infidelem. At qui digne enarrare poterit imbris miraculorum, qua offendit beatus & fidelis Basilium rebus istis? Cum autem impossibile sit narratione completi tanta illius viri recte facta, omnibus praetermissis, vnum tamen commemorantes, ostendimus etiam, quo modo rationis ac sensus experia simul cum viro iusto progesserint.

Nam cum omnem inuenerit lapidem geminam viperarum, quo in hem e medio tollerent, aspidem praesertim illius verbi simul ac miraculis tanquam telis quibusdam vulnerati accesserunt postulant: et medio eum tolli & exterminari: Graui enim, inquit, nobis est etiam aspectus: siquidem valde nostris aduersatur sermonibus: propterea impossibile est, o Imperator, nostram fidem progressum habere, isto superfluo. Imperator autem illorum adductus sermonibus, incubuit ad voluntatem eiecendi Basilium in exilium. Ceterum calamus statim, nolens inique subuenire consilio, vitro confectus est, insipientem erudens, quam enorme facinus patrareretur in seruum Christi, vnam diuinitatem Patri & Filij & Spiritus S. pradicantem, eosque qui secus sentirent, aut dicerent, tanquam canes & abidos sapienter reprehendentem. Cum autem non intelligeret, tyrannus, vt qui inanimato calamo insensibilior erat, ac filio erroris, secundum quoque arripuit ad subribendum sententia exilij, & ad voluntatem suam iniquam perficendum: quem etiam vidit confringi, nolentemq. commouere malo, quod ipse intebatur facere.

Quid studeo Imperator, in peregrinam egeret regionem eum, qui continet inhabitatorem vniuersa implentem? Cur circumuenire & opprimere tentas eum, qui a nemine capi potest? Quamobrem euitat pellis tuam caelestem & domusculam Dei? Nam si & tertium calamum sumptis etiam confringi videbis, nolentemque parere ac cooperari tibi, sicut re ipsa conperitum est. Tunc perficite omnibus praeconiis voce victoriae pronuntiat a est, & illustre trophaeum inuicti militis Christi erectum. Tres calami consubstantiam litteram Trinitatis pradicanti patrocinati sunt. Manus ad sententiam profereudam accersit abbat, & calami illam inuictam demonstrarunt. Manus ad improbum exilij decretum scribendum festinabat, & calami inuictam festinationem ac stolidum retardabant. Et sicut virga Moysi confudit omnes incantatores & reliquos veneficos Aegypti, ita & calami subito consilium impiorum ac filiorum tenebrarum destruxerunt. haec dicitur S. Ephraem: quem

LII.

g. Theod. li. 4. c. 17. DAMOS. THINES COCCO. RV. M. TRIN. GEP.

h. Ephraem ora. in lau. Basilij ver. fons Vof. f. RIS. GEA. TA. BASILICVM VALENTI.

LIII.

VALENTIS CALAMI TRES PERFRACTI.

LIV.

quidem hand latere voluit Deos Magnam Basilium tor- tantibus victoris autem, et eius victorie atque triumpho eximius fieret predicator. Quo modo autem id accide- rit, ipso narrante discemus.

LVI.

EPHRAEM CONVENIT BASILIUM.

Deus enim Ephraem per visum admonuit, ut egregium conueniret athletam, & qualis quantusque esset, ostendit. Res gesta ita ab ipso S. Ephraem describitur in Panegyri- co, quem dixit in eiusdem Basilii laudem, his verbis: *Hominum miserandi occasione se offerente, in quadam ciuitate miser cordis motu est super me, illis vocem ad me dicentem audivi: Surge, & Ephraem, & comede cogitationes, & sententias. Cui respondens dixi in magna anxietate: Vnde ego, Domine comedam? Et ait ad me: Ecce in domo mea vas splanctuum & magnificum est, quod tibi suppeditabit cibum. Super dicitis autem multum admiratus exurgens perueni ad templum altissimi: & cum sensum ad vestibulum ascendissem, & pra desiderio in introitum profressissem: vidi in sanctis sanctorum vas electionis coram armento ouium praclare extensum, verbisque maiestate plenus exornatum atque distinctum, omninque oculos in illud deplexos. Vidi Ecclesiam ab eo spiritu vegetatam, eiusque in viduis ac orphanis potissimum commiserationem. Vidi tibi, quod cum summis in star la bryoniarum fluentia, & vello vitae cunctis quasi aureis radios diffundens: ipsum autem pastorem penitus spiritus sorsum pro nobis preces sustollentem, solumque orationis delinquentem. Vidi ab ipso Ecclesiam ornata- tam & dilectam, apostolice compositam. Profressi ab ipso, man- uare scilicet, doctrinam Pauli, legem Euangeliorum, & timorem Iudaeorum. Profressi de vitiis & salutarem sermonem ad ipsum vsque calum sidenter tollentem se, atque ut rem paucis com- pletar, vnicuique illum carum splendebat gratia remittentem. Ha vero cuncta ha religiose ex electo vase regni efflorescentibus, lau- dant sapientem & benignum Dominum, qui se cum glorificantes glorificat.*

LVI.

CONGRES- SVS BASI- LIIET E- PHEM.

Peracto autem auditorio, Spiritu Sancto reuelante, me adesse cognouit. Qui meam utilitatem accedendam curam per inter- pretem interrogabat me, dicens: Tunc es Ephraem, qui praclare cal- lum inclinat in iugo solutari verbi subiecit? Et respondens dixi: Ego sum Ephraem, qui me ipsum a caelesti cursu sequi strant. Cum- que me apprehendisset, sancto suo osculo consolatus, instruxitque mensam ipsius sapientis ac sanctae & fidelis animae ipsius, non quidem corruptibilibus conditam ferculis, sed immortalibus referiam scientiis. Dicebat enim quod Ego recte facti possumus nobis concilia- re Dominum, quo pacto peccatorum probocamus insultus, quo pacto etiam passionis occidentis ingressus, quo pacto Apostolica virtutis possessionem capiamus, & quo pacto inuincibilem placabilis iudicem. Legimusque exclamant, & dicit: Tu pater misericors sum ac feruorem custodi, tu me in rectam semitam dirige, tu cor meum lapidum compange. Ad te enim per spiritum Deum abiicit me, ut animam meam cures. Ipse animae meae naturam perdo ad aquam requirit. Hic mihi praclari magistri studium diligenter atten- de, & subdit his, Sancti Basilium disertum & opportuno sermone imbuisse spiritum ipsius, ut plane maximam cum gaudio vilitatem hic confectus, cum praesertim Basilii oratio in laudem quadraginta martyrum tunc se copio- se d' fuderit: ubi e contra post eius obitum ipse Ephraem memore insignium certaminum Basilii aduersus Mode- stum Praefectum, atque Valentem Imperatorem, sua oratione parem illis Basilium praedicat. Haec ipse pluri- bus. Addunt nonnulli, tunc responso S. Basilium eam Ephraem fuisse gratiam impetratum, ut Graece dicta intelli- geret, atque Graece pariter loqueretur. sed quoniam nihil de his ipse Ephraem, qui testatur sibi Basilium perin- terpretem esse locutum; libentius dicere praetermitti- mus, pauciora potius referre contenti, quae omni sunt fi- de munita, atque acceptatione dignissima, quam plura ve- ritate nutantia inculcare. At ad Basilii noua certamina redeamus.

LVI.

a No. s. h. l. in Gregor. N. l. a. r. o. in laud. Basili. b G. r. Na- zian. r. a. in laud. h. s. l. c. j. Reg. 11.

Non hic quidem finis impositus est Basilii cum mag- istratibus certaminibus. Si quidem Eusebius auunculus Imperatoris, nactus Ponti & Cappadociae Praefecturam alio tempore (quo autem anno Basilii Pontificatus, ne- scitur eidem non parum negotii successit: de quo idem Gregorius Nazianzenus haec habet b. i. qui nesciorum Ader- cadur in Israelit olim excitauit, item contra hunc quoque Pontice provinciam Praefectum excitat, hoc quidem praetextu, quali mulier-

cula cuiusdam causa somnabatur, sed re vera quod impetratum pat- trocinium suscepit, ac pietatem oppugnat. Mito aliam contume- liam, quibus Basilium vexant: quod perinde est, ac si Deum dicentem aduersus quem & cuius causa bellum geratur. Quod vero & cum, qui contra me iam inferret, maxima ignominia afficit, & pagulum nostrum summopere extulit (si modo magnum quiddam & excel- sum existimandum Christiana sapientia florere, & huius laude vultu anteire) id orationi persequar. Mulier quidam amplissimo loco nata, cuius maritus haud pridem extremo vitae saeculo erat, ludicra affessor vim afferebat, inuitamque ad nuptias pertraherebat. Il- la autem cum nulla ratione hanc vim effugere posset, consilium ca- pit non maioris audacia, quam prudentia plenum. Ad sacram enim mensam confugit, Deumque aduersus hanc iniuriam propugnatorum sibi adoptat.

Quod igitur per Trinitatem ipsam (ut forenti quod, dicendi gene- re nonnulli inter laudes etiam faciendum sunt, non dicit Magna Basilio, ac de his rebus alii leges statuerunt, sed alij cuiusque longe illo infer- riori, dum tamen sacerdoti? Quod aliud, nisi ut eam afferret, reti- ret, omni cura tueretur, Dei dementis & legi, qua altaribus honorem haberi iubet, in animi portaret; omnia denique potius faceret & pa- teretur, quam ut inhumanius vilius aduersus eam consilium in- uent fieret, & mensam sacrosanctam, & fidem etiam illam, cum qua supplicem erat, contumelia afficeret?

Nequaquam inquit, nouus Index, sed omnes imperio meo cedere, ac Christiano legi suas per se prodere oportet. Ille igitur supplicem deprecatur: hic omni vi retinebat. Ille versus furor concitatur, ac magistram quosdam mittit, qui sancti viri cubiculum perferunt: ignominia causa id potius facient, quam quod eius modi quicquam necesse esset. Quid autem illius viri cubiculum ab omni vitioso affectu tranquillum, quoniam Angeli complacentur, quoniam vel solum in- uent famina reformidant? haec Gregorius, sed & in talem audaciam ita Cyrus inuehitur iam bis:

Professe, quodnam dedecus? iniuria Quenam haec requirit in domo muliercula? Teitug, puri Angeli Basilii? Nec extimemus vindictam solum Dei?

Sed pergit Gregorius: Nec es contentus, ipsum insuper adesse, & causam dicere iubet, neque id placide & humane, sed quasi vnum ex eis, qui capiti damnati sunt. Aderat Basilium, ille ergo ira & arrogancia plenus sedebat: hic flabat, quem admodum Iesus meus, Pi- lato indicante dicit: Cum abantur porro saluina, Deique gladius & ad- huc exaccubatur, & differatur, aris usque ita contentus, ut tamen remueretur, penitentia videlicet tempus operis. Hoc enim apud Deum in more atque vsu positum est.

At hic mihi, quae, aliterum persecutoris & athleta certamen vide. Pallium detrahi ac laterari iubet. At ille, Exeam praeterea, sicut libet, etiam tunica. Carnis expertem verberibus se affectu- rum minabatur. Corpus submittebat. Vagulis lacere. At ille: Huiusmodi, inquit, laniationes medicinam afferes hepatis, magnopere, ut vides, me affligenti ac debilitanti. atq. hi quidem in his erant. Cunctas autem simulatasque huiusmodi mali communis periculi certior facta est neque enim quisquam erat, qui non contumeliam ipsius periculum suum esse interpretaretur? tota ferore corrumpitur atque inflammatur: ac velut sumo examen mouente, certatim omnes cumilibet generis & atatu excitantur & exurgunt, ac praesertim armorum opibus, Imperator ipse textores. Nam hi in huiusmodi rebus acrimo incitantur, atque ob libertatem ac licentiam, qua fran- untur, ad audendum sunt paratioris. Vnicuique porro armorum vice erat vel quod ars offerbat, vel quod in praesenti tumultuarie confecerat. Facies in manibus, saxa, fustes in promptu, vno omnium cursus, vno clamor, communis animum claritas. Armabat eos ita, imo ad praesentium dicebat. Ne mulieres quidem tunc armis care- bant, hac mirram occasione animos eorum exaccubente (radix autem ipsi hastarum loco erant) imo nec mulieres iam manebant, quippe quae zelus roboraret, atque in virilem fortitudinem animi que in gentilitatem traduxisset. Quod multa Praeterea omnes ita domum inter se partituros conuebant, si ipsum Eusebium Praefectum diuiderent, ac disperperent. Atq. in maiorem apud eos pietatis laudem habiturus videbatur qui primus, qui tunc facinus aggressus es- set, meum iniecit.

Quid tunc igitur audax ille & fastuosus Index? Supplex erat, miserandus, calamitosus, quoniam homine detestior: quod in conspe- ctum ille citra sanguinem martyris, & citra plagas vilitatem coro- nam afflicto, populo sui reuerentia agere represso, supplicem suum

LVIII.

LIX.

APPAR- TORRE SCRIVAN- TYR CYN- CYMBRA- SILLI.

LX.

BASILII- IONOMI- NIORE SU- TITR TO- RAMPRE- SIDE. d Mart. 17. e Euse. 11. f Paul. 7.

LXI.

POPVLYE INSVROVE IN PRAE- DAM PRO BASILIO.

LXI.

BASILII- LIBERAT PR. 22- DEM.

LXII.

VALENTIANA VINDA MO NIALIS. b. Extat a pud Lape- rian. c. 2. d. 19. 10. 15.

de rectorum a periculo vindicantur. Hac sanctorum Deus, qui omnia facit, atque in melius commutat, qui superbia resistit a, humilibus gratiam impetrat. Quod autem non, quo mare scidit, & flumini- bus cursum inuicem, & elementis vim attulit, & manium exten- sione trophæum erexit, ut exultem populum conferuaret, idem hanc etiam a periculo extraheret? Atque hic mundulum exter- numque bellum conclusum est, sine neque habuit, Deo fauente, la- tion atque felicem, qualemque siles eius meretur. hæcenus de his Gregorius.

At quid de vidua illa? Transmisit eam mox S. Basilus ad monasterium sacratum virginum, cui fotor Basilii S. Macrina præerat, illicque vna cum virginibus magno stu- dio monasticæ vitæ institutum, & ipsa excoluit: ipsius namque meminisse putatur Gregorius Nyfienus in epi- stola illa ad Olympium de qua eisdem S. Macrina res ges- tas post obitum eius concipit, his verbis: In eam erat numero quædam femina nobilissima diuitiis & genere & corporis forma atque, alius nominibus illustris in ipsa adolescentia consecrata. Hac viro citatam honestissimo in matrimonio collocata fuerat, sed breui tempore eam illo vixerat. Quare coniugio liberata, viduitatis fructuosam & magistrum magnam Macrinam elegerat. & cum virginibus plurimum versabatur, ut ab eis rectam, & ex virtute vi- uendi rationem ediceret. Vestiana illi nomen erat, pater Araxius vocabatur, vni e numero Senatorum summæ Concilij at de rebus Basilii hoc anno gettis hæcenus.

LXIII.

VALENTI- PROCEPI- CECIVS. ANTIOC- CHIAM. c. Socr. li. 4. c. 13. d. Socr. li. 6. c. 18. e. Theo. 1. 4. c. 16. 17. f. Amman. p. 26.

Quantum autem temporis manserit Valens Cæsareæ Cappadociæ, hæc certum est: illud tamen constat, insti- tutam professionem Antiochiam, postquam inde disces- sit, profectum esse, id testantibus Socrate cæque; Sozome- no d. affirmantibus idem inde esse profectum Edel- fan Syriæ ciuitatem: cum nihilominus præposito ordi- ne Theodorëtus primum recenset res à Valente gestas Edesse, inde vero que cum Basilio Cæsareæ Cappadociæ contigerunt. At restellimus suspensio, & hic quoque con- futamus, quod traduntidem Socrates atque; Sozomenus, istiusmodi professionem Valentis Antiochiam accidisse ipso ferme eiusdem Imperatoris exordio: nam Amman- nus fab instituto reuocatum tradit à Procopij excitata tyrannide. Accuratus sane Cedrenus aduentum Valenti- Antiochiam ponit anno sequenti. Quæ ergo dicti au- diores gesta referunt à Valente Antiochiæ, vt Meletij exi- lium, & alia, non tunc quidem, sed hoc ipso tempore contigisse, affirmare necesse est. At quænam ea sunt, hic singula reddamus.

LXIV.

VALEN- QUIDI MELETTI- VM.

Qui tanto studio Cæsareæ in Cappadocia Valens Im- perator S. Basilij aggressus est, ab ea Ecclesia eum extur- bare conatus, eodem plane nisu Meletium Antiochiæ Ecclesiæ vnus ibi Orthodoxorum partis agentem Epi- scopum (nam aliter Paulinus præerat) inuauit: qui haud plidem pulsus à Iuliano, post langas peregrinationes ob Orientales Ecclesias insumptas Antiochiam reuersus e- rat. Tertio namque ipsum exulasse, cum Gregorius Nyf- ienus g assilmetem primo sub Constantio, secundo sub Iuliano, tertio vero sub Valente eadem exilij sententia condemnatum fuisse, dicere opus esse videtur. Ait enim Gregorius: Deuo reditus ac rursus exilium, idq. tertium accidit, donec heretica caligine dississa. Dominus radio pacis animato, re- quiescit aliquam à diuturno laboribus spem fecit hæc ipse. At de Valente & Meletio sic Sozomenus h. Interim vero ipse Va- lens in Syriam conuict: nam verberatur, ne Perse foderet ad tri- ginta annorum spatium regnante Iuliano facta, rumpere. Ceterum cum hic nihil nouerim rerum moluerat, Antiochiæ commo- ratu est. Quo quidem tempore Meletium Episcopum adduxit exi- lium: Paulino autem præterea peperit, quod vita eius sanctimoniam reuerberatur.

LXV.

i. Extat a- pud Socr. to 1. d. 12. Fabr.

Ioannes vero Chrysothomus in oratione illa ipane- gyrica, quam habuit anniuersaria die natalis Meletij, an- no quinto (vt ait) ab eius exite, vnus tantum meminit exilij Meletij: post quod cum reuersam dicat quiete egisse, quousque vocatus est à Theodosio ad Concilium Constantinopolitanum, de vltimo eius exilio intellexisse oportuit. De quo, antequam de eius verbis agamus, sciat lector, hominam illam esse germanam Ioan- Chry- sothomi, quippe cuius fragmentum recitatum habetur in

Concilio Nicæno secundo, necnon à S. Ioanne Dama- sceno l. vt tanti patris testificatione pius antiquorum sa- crarum imaginum cultus redderet hinc probatos atq; defensib. Agens enim Chrysothomus de proposito An- tiochenorum erga Meletium studio & amore, hæc in pri- mis digna memoria præcat. Cum inquit, cum à principio in ciuitatem ingressum excepisset, vnusquisque filium suum appella- bat ab illius appellatione, per appellationem existimans vnusquis- que in domum suam sanctum illum intrudatere patreque, auos, & proavos matres prætercentes, beati Meletij nomen imponebant libri, quos pepererant. & infensus eisdem Antiochenos lo- quens, subdit:

Non ad nomen autem solum adeo suscipi affecti, sed ad ipsam et- iam figuram corporis. Quo modo enim sciscitu in nominibus, hoc et- iam sciscitu in illius imagine. Et enim in palis annulorum, & in si- gillariis, & in phialis, & in thalamorum parietibus, & vbiq; sa- cram illam multi excepserunt imaginem: vt non solum audirent sanctam illam appellationem, sed etiam vbiq; viderent figuram corporis, & eius excessus duplitem haberent consolationem. hæc de Meletio Chrysothomus, citata (vt diximus) in Nicæno Concilio. Sed & de eius tam animæ, quam corporis facie, necnon de nomine hæc iam bis habet Gregorius Na- zianzenus in:

Quis inter vnus vir erat pius admodum, Simplex, apertis moribus, plenus Deo, Placidusq. vultu, fortis & prudens simul, Segestem vltimo spiritus vultu indicans. Quo nostra queq; vox sonat ignorat virum, Antiochiæ vrbis Presulem in quo nomen Res congruat, rursus ac nomen rei: Nam nomen illi mellem & mores erant. hæc Gre- gorius.

Sed age iam ipsam de eius exilio historiam percurra- mus. Post triginta enim dies, ex quo Antiochiam reuer- sus erat, rursus coacti in exile solum vertere, Chry- sothomus tradit: sed quid tunc acciderit, idem subdit his verbis n. Operæperatum est autem, ut illud quidem præter- mittere, quod accidit in eius persecutione. Nam cum Præfes civi- tatis curru reditus exiret per molinum forum, & prope sciscit sede- re illam sanctum: lapides iuxta crebrisque yndone in caput Præsulis ferebantur, ciuitate nequaquam ferente seragationem, sed potius volente priuari vita prægnis, quam videri sanctum illum auel- li. Quid ergo tam fecit ille beatus? Cum vidisset idem lapidum, com- plexu suo vestibus contexit caput Præsulis, simul & immixto pad- dore afficiens in ignem mansuetudinem & suos docens discipulos, quænam essent oportet patientiam in eos, qui iniuria affi- ciunt, & quod non solum nihil oporteat eis malis facere, sed et- iam si ab aliis eo immineat periculum, id quoque omni studio pro- pulsare. Quo tunc non fuit ad suspensum, videns & insensum amo- rem ciuitatis, & summam philosophiam, huiusmodi & man- suetudinem Meletij? Erant enim admirabilia ea, quæ acciderunt. Pastor abigebatur, & greges non dispergebantur: gubernator ex- pellebatur, & scapha non iungebatur: agricola fugabatur, & vitæ plus fructus ferebat. Quoniam enim vinculo charitatis eratu inter vos vnusquisque colligati: non illata tentationes, non impenden- tia pericula, non via longitudo, non diuturnitas temporis, neque quicquam aliud potuit vos disjungere à beati pastoris Meletij con- suetudine. Sed expellebatur quidem, vt esset procul à filijs: centi- ges autem contrarium: magis enim volu constringebatur vinculo charitatis: & cum fecim vniversam accepisset ciuitatem, iuit in Armeniam. hæc Chrysothomus. Quid vero idem Meletius vna cum S. Basilio in Armenia egerit, dicemus anno se- quenti.

Cum igitur longas moras Valens traheret Antiochiæ, in eo totus fuit, vt Arianæ doctrine aduersantes valide oppugnaret, id quidem Socrates in primis testatur his verbis o. Ibi commemoratur, omnes, qui Arianam desebantur doctrinam, hostiliter expugnare coepit: nam eos, vapore contra A- rianam opinionem facti consilij stantialitatis sume adherentes, non solum per omnes fere Orientis ciuitates ab Eccl. is expulsi- verum etiam hoc supplicio de illis sumpto minime satiatu, va- ria cruciatus genera illis irrogauit: ac multo maiorem numerum, quam qui supra citatus sit, nempe octoginta presbytero- rum, cum aliis diuersis vortu generibus, non potissimum in sta-

k Nic. Con- cil. act. 6. l. 10. p. 10. Damasc. de r- mag. lib. 2. MELETTI NOMIN ET IMAGI- NEM AN- TIOCHE SVNT VE- NERATI.

LXVI.

o. p. occlus.

m. Grægor. Na. cærm. de vita su.

MELETTI EPISCOPI AD MAN- SVETI- NEM COM- POSTA.

LXVII.

o. Chryso- thomi. de S. Meletio a- pud sur. to 1. d. 12. Fabr.

MELETTI EXILIAN- TIS VITAE SPICTA- TA.

LXVIII.

o. Socr. l. 4. c. 14.

QVID VA- LENS IN AN- TIO- CHINOS.

a Scen. li. 6. c. 18. 4. b Aug. contra Iul. Pet. li. 1. c. 91. LXIX. c Theod. li. 4. c. 23. 24.

FLAVIANVS ET DIODORVS EPI LOCO MELITIS MAGNA FRATRES LXIX.

LXXI. APHRAATES MONACHVS QVID CVM VALENTE.

LXXII. DIGNA COLLABATIO.

mana demergendo, e medio sustulit. hęc Socrates, eadem quoque Sozomenus a. ingentem quidem fuisse persecutio- nem illam atq. potens memorabilem, qua Valens Orthodoxos exagitauit, S. Augustinus & contra Peltianum agens insinuat.

Quid vero Catholici? Adde ad hęc Theodoretus: At Flavianus & Diodorus, tanquam reos quodam finitimo ortu- tes fuerunt. Nam Melitis longe à suo grege vitam deper- ceo, hi duo curam grege suscipiunt: & tum lapsi sua fortitudi- ne & sapientia resistunt, tam omnibus conuenientem curantem ad- hibent. Itaque à radicibus montis depulsi, nam antea eieci li luc- rant è ciuitate) oues ad ripas vicinij fluminis pascebant. Non- nimis more corum, qui Babylone olim captiue tenebantur, organa suspenderunt, sed conditorum & patronum suum in omni loco ad- minationis eius hymnis celebrarunt. Ceterum ne ipso quidem in lo- co conuictum piorum pastorum Christum Damocum diuini En- dochi efferturum agi, ipsi ille passus est. Proinde duo illi pastores admodum irabiles, diuini ouibus velut in gymnasium bellicum coacti, spirituales heros eius demonstrant. Atque Diodorus vir sapientis- simus fortissimisque tanquam fluminis impudus & ingenti tum suo- rum animos fortitudinis riuulis irrigauit, tam aduersariorum blasphemias sancte doctrine vniuersi potius obruit. Qui vt generis splendorem pro nihilo putauit, ita arminas pro fidei defensione lu- bus persequi est.

Flavianus autem, optimus vir, esset ex patricij ortu, tamen so- lant pietatem nobilitatis loco numerauit, & tanquam palaestra magister, magnum Diodorum, velut athletam, in omni certami- num genere exercitissimum peruenit. Nam id tempus, quan- quam ipse in cogitibus Ecclēsiasticis minime concinatus est, illa tamen, qui illud minus obuiant, magnam Christi argumentorum & sententiarum è sacris literis petitarum suppeditant. Atque vt illi arcus contra Ariam blasphemiam tendebant: ita hic ex men- te, tanquam ex pharetra, tela eius subministrabat. Quin etiam here- ticorum raris priuatis & publice disputando facile distripit, & argumenta ab illis proposita armarum telis similia esse demon- strauit. Ipsi duobus se in prelio socium praeiit Aphraates. An vi- tam in historia nostra, qua inscribitur, Philotheus, conscripsimus. Nam salutem omnium sine ipsis tranquillitate anteponeo, gurgu- stio, in quo vitam monasticam excoleret, relicto, labores pa- sciendi gregei Domini sic imposuit. At licet supernacaneum pat- tem hoc loco commiserit, quantus virtutis opes collegerit, praesertim cum in alio opere illud ipsum literis consignariis: vnam tamen rem ab eo gestam huic peraccommodatam historia ser- uensco.

Orients flumini palatium à Septentrionibus praeterfuit: à me- ridie autem amplissima aenarum contiguationum porticus, turris vixque habens excelsum, in ipso urbis muro adificata est. Inter palatium & fluum est via publica, qua eos, qui per portus suas ex vr- be egrediantur, excipit, reitrag, ad agros suburbanos ducit. Hac forte transiens diuinus ille Aphraates, se ad bellicum gymnasium, quo sanctis omnibus conuenientem curantem adhiberet, contulit. Hunc Imperator, oculis de sublimi ex patricij regia directis, vidit pallio vili ac sordido indutum, & cito gradus, licet confectum pensate, incidensent. At cum quidam dixisset: Hic est ille Aphraates, ex- ceptus natu pendet ciuitas vniuersa. Hi tunc Imperator: Cedo, in- quit, quo te conferas? Ille tunc sequenter sane & apposite: Pro tuo, inquit, regno precaturus. Tum Imperator: At domi, inquit, tibi manendum est, & intra cellam, vt lex monastica postulat, oran- dum. Cui diuinus ille vir: Praclare admodum, inquit, dico, & Im- perator. Ipsi sane mihi faciendum est, & haec tunc feci, dum oues Saluatoris pace fruerentur: verum quoniam iam magnopere per- turbantur, & multum illi impendit periculi: necesse est omnes vias persequi, non modo ne à feris lapidantur, sed etiam vt conferentibus inuoluntis.

Nam dico tibi, quaso à Imperator: si filia alicuius essem, & sederem in conclauis, vti ailes curarem, atque inde cererem flammam in eos incidisse, adeoque paternas iam conflagrare: dico mi- hi inquam, quid me facere oporteret, intus ne manere, & ailes incensa negligere, expectareque donec flamma impetu longius per- uaderet, an è clauo conuicti sursum deorsumque cursitare, & aqua afferre, qua flammam extinguerem? Hoc certe te respondurum con- stat: nam ha sunt partes istius prudentis & prouida. Atque hoc ipsum noi agimus, à Imperator. Et tunc cum tu iam in Patri nostri ades flammam miseris, nos circumcursamus, quo eam mature possi-

mus extinguere. Quorum lectus esset Aphraates, Imperator ei nuer- minatus contulit.

Verum vni ex eius cubicularijs grauiore contra hominem di- uinum iactant minus, & propterea talem plagam accepit. Fortis è cura balni commissa fuit: qui simul vt Aphraatem per hęc contumeliosus iudicatus fuerat, ad balneum Imperatori parandum se contu- lit. Cumque ingressus esset, repente de potestate motus deturbatus, in aquam calidissimam minime, temperatam se precipitauit, illi- coque obiit mortem. Imperator autem sedens illum expectat, vt indi- cet, quando ad balneum intrandum sit. Vbi vero multum tempo- ris praetererat, alios mittit, qui mora causam sibi significent. Hi ingressi balneum, cum omnia intus loca oculis iustitiae, tandem offendunt hominem in aqua feruente minimeque temperata mor- tuum, tempusque eius ardore distulatum. Quare Imperatori nuper- cata, diducere omnes, quantum ponderis Aphraatis haberet oratio. Attamen de impia sua doctrina minime desisterunt, sed more Pharaonis cor suum indurauerunt: ipseque ille Imperator, quamuis co- gnito sancti viri miraculo obstupesceret, non tamen eius furor con- tra potatem incitatus cessauit. At Theodoretus de Aphraate atq. e Valente hic haec tenens, ceterum in Philotheo haec addit:

Hinc, inquit, factum est, vt metus inuaderet Imperatorem, & omnes, qui armabantur aduersus putatum. Sparsa est autem fama per totam ciuitatem, quales infelix ille lucri parus contumel- lia, qua afficit Aphraatem: omnesque Deum Aphraatis perpetuis celebrabant laudibus. Hoc, uti insistant aduersarij, oblitus, quo minus homo Dei mitteretur in exilium. Imperator enim perterri- tus, eos quidem, qui hoc fidebant, acerbat, virum autem reuerentur. Porro aliunde quoque eius virtutem didicit. Equi quidam bene generatus, & porcare apprime doctus, et ad Impe- ratori carissimus. Morbus quidam, qui ei acciderat male habebat Imperatorem: retinebatur autem humidiorum excrementorum excretis. Ad eum curandum acerbat, qui in hac arte for- tant exercitati. Sed cum ea esset etiam morbo inferior, Imperator quidem molestus afflicto: lamen abatur autem in, cui e- quorum cura fuerat credita. Cum esset autem pius, & fide formis, in meridie venit vna cum equo ad magni Aphraatis habitaculum, & cum morbum duxisset, & solum suam significasset, orauit, vt solueret morbum suo precibus. Ille vero nihil conuictus, sed statim Deum precatus, misit aquam hauriri ex puteo: & cum ei saluta- ri Crucis signum imposuisset, misit eam ad equum offerri. Lauteu bibit plus, quam confecerat. Deinde cum oleum diuina inuoca- tione impleisset benedictione, equi ventrem inungit: & manus con- trellatione statim morbus est sublatus. Letus ergo homo, equo ac- cepto, curat ad stabulum. Vespere autem (solebat enim eo tem- pore venire ad stabulum Imperator) venit, & interrogauit, quo modo equi se haberet. In quo cum & ianum esse significasset, & e- quam valentem & exultantem, humentemque & collum superbe erigentem eduxisset, rogauit eum causam sanitatis. Vbi autem huius conuictus (reuerbatur enim ostendere medicum, sicut eum, qui ro- gabat, ei esse infensum) tandem veram coactus est dicere, & docuit modum curationis: oblitus quidem Imperator, & confusus est e- um esse virum admirabilem: nec tamen à priori desitit infamia, sed perrexit ferere aduersus Vriuentum, donec à barbaris suis igne consumptus sed hęc multo postea. Reconset autem Theo- doretus alia eiusdem viri sancti miracula, quibus pariter fides Catholica cunctis rem attentius confideantibus testata reddebatur.

Fuit Catholicis Antiochenis haud minori adiuu- mento, quam Aphraates, insignis ille Iulianus cognomento Saba- ba, & ipse gratia miraculorum insignis, qui que felicit- ter idiplum praestitit, quod ille: quae omnia ad maximum profectum Euangelij conducebant: vt dici posset illud Davidicum ead haec accommodatum: Mirabilis elationis mari, mirabilis in altis Dominus, nam cum persecutionis al- tior: eius factus uaticulam vrgeret Eo lecti, Dei omni- potentis eam regentis virtus excellit miraculorum o- peratione cunctis ipsestantibus apparebat. Quanam au- tem occasione Iulianus perductus fuerit Antiochiam, i- dem Theodoretus docet his verbis: Eodem tempore ille fama celebritate insignis Iulianus, cuius supra mentionem feci, & relinquere solitudinem, & Antiochiam venire coactus est. Nam cum Ariani elucati mendacium & ad calumniam contendis val- de parati, magnam illum virum sua secte fauere constanter affir-

LXXIII. CYRILLVS DAT POS- MAS TEMERITATIS.

d Theod. in Philot. 3. LXXIV.

IQVVS VA- LENTIS PRECIPIVS APHRAA- TISSANA. TIB.

LXXV.

e Eyal. 93.

IVLEAVVS SABA VO- CATVS AVTIO- CHIANVS. E Theod. l. 4. c. 35.

mentaria veritatis luminaria, Flavianus, Diodorus, & Aphraates, Acaciam strenuam veritatis athletam, qui postea Ecclesiam Berensensem valde sapienter gubernavit, mittunt ad Iulianum virum omni genere laudis praestantem, orationem, ut in infinitum hominum multitudinem inferioridem se praebeat, aduersariorum de se confutum monachum coarguat, doctrinam denique veritatis confirmet.

Quoniam modo autem id ipse Acacius ad hanc rem legatus tandem persuaserit Iuliano, secumque duxerit, & quae egregia miracula tum in via, tum Antiochia ab eo edita sunt, haec omnia ad confutandum Arianorum calumniam & doctrinam per eum à Domino facta, enarrare ex eiusdem auctoris Philotheo, in quo viri clarissimi res gestas est fufius profecturus, dignum existimamus, acceptit ille cuncta haec de ipso ab eodem eius comite Acacio Berrensi per omnia fidei integritate vito: quae sic ipse describit a:

Perfuadent idem, qui supra, Meletius, Diodorus, & Aphraates: magno illi Acacio, cuius fecimus mentionem, ut vix acciperet comitem suum quidem magistrum, sancti vero senis discipulum insignem illum asserunt: cureret autem ad communem pietatis splendorem & Evangelicae doctrine sustentaculum. & persuaderet, ut relinquere quidem illum in solitudine vestram rationem, veniret vero, ut foret auxilium tot millibus, qui fraude interibant, & vix aduentus flammam extingueret Arianam. Accurrit diuinus Acacius, & assumptio, ut iussu fuerat, magno asserio, accepit ad maximum lumen Ecclesiae Iulianum: & cum eum salutariter dicit mihi, inquit, pater, quam amè de causa totum hunc laborem tam libenter toleras: Cum is autem respondisset: Et corpore & anima, vitaeque & omnibus, quae ad vitam pertinent, est mihi Dei cultus pretiosior: conor autem, quoad eius à me fieri potest, illi à sordè mundam offerre ministerium, & ei perpetuo placere.

Ostendam tibi, inquit Acacius, rationem, per quam ei plus quam noue seruis. Itaque dicam non solum vten: ratiocinatione, sed et quid ad ab eius doctrina dulciter. Cum enim Petrum aliquando rogasset, an eum plus quam alij amaret b. & didicisset illi, quod sciebat relante Petri vocem: Tu enim, inquit, nosti Domine, quod amo te ostendit ei quidnam agens eum magis coleret: Si enim, inquit, amas me, pascè meas, & pascè agnos meos. Hoc quoque tibi, o pater, est faciendum: periculum enim est, ne ovis à lupis intereat: eas autem valde amat, qui à te valde amatur. Est vero proprium amantium, illa facere, quae cum sunt, est, qui amatur grata sint. Et alioqui non paratus est periculum, multorumque & magnorum illorum sudorum detrimentum, si pati poteris negligere & tacitus praeterire, veritatem quidem grauius oppugnari, eos autem, qui ei adherent, captari, ad eos vero venandos esse sciam tui nominis appellationem: te enim habere socium sine impunitatis gloriantur & talia praesides Arij abominationis. Hoc cum primum audisset senex, quatenus quidem indigne valere ad tempus, neque civitatis strepitum, quod eis non esset assuetus, refugiens, accurrit Antiochiam.

Cum autem duorum vel trium dierum iter confecisset in solitudine, noctu venit in quadam praedium. Quendam autem diues muliercula, cum sacrum illum chorum audisset venire, cucurrit, ut perciperet eorum benedictionem: & ad eorum pedes prostrata, rogabat, ut sua domus esset eorum diuersorium. Concessit senex, idque cum plus quam quadraginta annis à tali fuisset spectaculo separatus.

Cum vero admirabili illa mulier esset in sacris illis viri ministrando occupata: puer septem annos natus, cuius scilicet erat mater, quae hospitium suum sarta est emulata (esset autem vesperum & tenebra) cecidit in potum. Cum autem ex eo, ut est consuetum, exortus esset tumultus, mater vero sensit: videt quidem omnes quiescere, puerum autem operculo imposito, instabat ministerio. Mensa vero viri diuini apposta, diuinus senex inquit vocari puerum miseris, & accipere benedictionem. Cum autem admirabilis mulier diceret, eum male habere, persistit ille iudicare, ut si diceretur. Sed postquam ei, id, quod accidisset, significauerat mulier: mensam quidem reliquit senex, accurrens autem ad puteum, eum auferri quidam operculum, afferrique lumen iussisse, videt puerum salentem super aqua superficem, & aquam manu pueriliter pulsantem, & eum ludum putantem, qui reputatus fuerat interisse: & cum quosdam furis alligasset, & eos demississet, puerum extraxerunt: & statim accurrit puer ad pedes senis, dicens se eum vidisse in aqua ipsam ferentem,

& ne mergeretur prohibentem. Hanc hospitium suum mercedem recepit illa mulier à viato senè.

Et ut alia praeremittam, quae facta sunt in itinere: venerunt quidem Antiochiam: omnes autem vindique conuenerunt, Dei bonum videre cupientes, & morbi sui medicinam vniuersisque accipere desiderans. Habebat autem in spelunca, quae erat in latere modis: ubi diuinus quoque Apostolum Paulum & habuisse dicunt, & latuisse. Sed statim, ut scirent omnes eum esse hominem, eum inuadit febris vehementissima. Cum autem videret rugens Acacium multitudinem eorum, qui simul erant congregati, & tam, quae acciderat, egre ferret agritudinem: existimabat enim fore, ut si conuenerant, periturarentur, si viri morbum resisterent, à cuius manu se uenturos sperabant medicinam: Noli, inquit, amice, inquit senex: si enim est necessaria sanitas, eam statim dabit Dominus. Mox ergo post haec verba ad preces conuersus, & ut solebat, & genia & frontem solo adnotens, rogauit, ut assequeretur sanitatem, si ex ea rediret, sit aliqua utilitas ad eos, qui conuenerant. Nondum fuerat preces, & repente multus sudor profluens extinxit flammam febris.

Cum illi autem liberasset multos à morbis omni generis, profectus est ad conuentum pitarum. Transiente vero eo per portas Regiae: mendicus quidam, qui clumbrum utebatur pro pedibus, & per terram traheretur, cum manu extendisset, & eum passum attingisset, fide quidem morbum exegit: exiliens autem ostendit se aequè currere, atque ante morbum: idem faciens, quod claudus, quem Petrus & Ioannes crexerunt. Hoc cum factum esset, confluxerunt populus cunctatus, eratque bellicum gymnasium plenum us, qui conuenerant: padore autem agitantur calumniatores & mendacii artifices: lato autem & tranquillo animo erant aliam veritatis. Exhinc in domos suas traherant lumen veritatis, qui opus habebant, ut curarentur.

Vir autem quidam, cui fuerat à maximis mandatus magistratus, cuiusque fidei commissus erat clauus Orientis (dicebantur hi Praefecti seu Comites Orientis) ad eum misit, rogans, ut ad se veniret, & à morbo virgine liberaret. Ille vero accepit, nihil curat, & communi Domini iussu precibus, verbo soluit agritudinem, & iussit, ut Deo gratias ageret. Cum haec & talia scisset, statim reuertit deinceps: ad suae exercitationis monastica tugurium. Sed cum per Cyrum iter faceret (distat autem haec ciuitas duorum dierum itinere ab Antiochia) diuersit quidem ad adem praesidi martirii Dionysii. Qui illic vero Deo cultus & recta religio praerant, conuenientes supplicabant, ut sibi opem foret, exitum praesidium expectantibus: dicebant enim, asserunt, qui in sophistica & falsa disserendi arte fuerat educatus, & se in haereticorum ecclesiam inuenerat, & Episcopale munus erat assuetus, falsum acriter defendere, & improbo vti artificio aduersus veritatem: Et venimus, inquit, ne secundum veluti quaedam esca falsum contempsit, & nexu syllogismorum tanquam quaedam retia extendens, capiat multos ex simplicioribus: ea enim de causa fuit ab aduersariis accessit. Senex autem: Estote, inquit, bono animo, & Deo nobiscum supplicate, orationem & corporis afflictionem precibus adiungentes.

Hic Deum se rogantibus vno die ante diem festum accitorem, quo verò erat facturus falsi defensor & hostis veritatis, in diuinitus immensam accepit plagam. & cum vno tantum die agrotasset, exegit e vniu illam, ut est probabile, vocem audiens: Stulte haec nocte animam tuam à te repetent: quae autem parastretia & laqueos, in tu impleraberis, & non alij, hunc tandem finem est confectus Allophilus ille, qui tanto tempore insultauit agminibus Dei uiuentis, ab ipso iam tempore Niceni Concilii, ut superius dictum est, lues Ecclesiarum, non nisi ad perditionem hominum comparatus, ubique semper & aduersus bonos omnes atque fideles inuentus scelestissimus, Arij fax ad inflammandas Ecclesias paratissima, quae sanctus senex exullans extinxit. Quae autem reliquae post se scriptorum monumenta, S. Hieronymus numerat, cum de eo sic ait d: Ariana philosophus factiois scriptis regnante Constantio in epistolam ad Romanos, & in Euangelia & Psalmos commentarios, & multa alia, quae à sua partis hominibus studiosissime leguntur. Tanta victoria, tantaque erecta de Arianorum antesignano trophaea insignes alias atque plane diuinas operationes à vito sanctissimo editas magis magis, quae illustres reddiderunt & immortales succedentibus his aliis prioribus haud indignis.

Theod. in Philot. c. 1. LXX. VI.

CONVENT. MIT ACA. GIVS IV. LIANVM.

ESSVA. DET IVLIA. NO ACA. GIVS AD. VANTVM. ANTO. CHIAM. b. 1248. 21.

LXXVII.

EXEM. PLVM MA. GNA FOR. MINA ET. MIRACY. LVM IV. LIANI.

LXXVIII. ADYEN. TVS IVLIA. NI ANTO. CHIAM.

LXXIX. I. L'AVNE. CVRAT SE. ET ALIOS.

LXXX. COMES. ORIENTIS. CVRAT VE. A IVLIA. NO.

LXXI. ASTERIVS. SOPHISTA. CREATVS. EDES AC. CREDIT R. VITA. CLAVS. TA.

d Hier. de Script. Eccl. in Asterio.

LXXXII. a Chryso. episc. ad E. p. h. c. v. h. o. n. a. r. c. e. l. e. b. r. i. a. m. e. m. o. r. i. a. I. V. L. I. A. N. I. S. S. A. B. S. b. M. a. r. t. y. r. Rom. di. 14. Ianuar.

LXXXIII. c. Theod. d. 4. c. 26. CELEBR. ORES IN SYRIA MONA- GHI.

d. Theod. h. o. s. t. s. s. Petr. c. 16. c. 22.

LXXXIV. c. Socr. li. 4. c. 27. F. Socr. li. 6. c. 36-37.

g. Basil. ep. 62. LXXXV. BASILIUS EPISCOPUS

Huius nempe, cum in narrationem incidit monacho- rum, Ioannes Chrysostomus obiter inimit a dicens: Scitis utique & audistis & vidistis etiam nonnulli virum, quem sui dixerunt, Iulianum dico illum admirandum. Hic erat iustum humile & humili loco natus, & nec externe quidem eruditionis omnino peritus, sed non sicut & simulata philosophia repletus. Hoc in- gredienti civitatibus quod quidem raro fiebat, neque oratoribus, ne- que Iohanni, neque vilo alio ingrediente, tantus fiebat consensus. Quid autem dico? Non nomen eius nunc quoque clarum decanta- tor, quam quorundam Regum? hęc ipse. Porro dies nata- lis istius vna cum ceteris clarissimis Dei amicis adscri- ptis indicibus Ecclesiasticis ab eo tempore cum in Ori- entali, tum etiam Occidentali Ecclesia iugi memoria perseverat:

At non vnum tantum Iulianum, alterumve Aphra- tem, sanctissimos monachos nutierant his temporibus Syrię solitudines, sed alios plerisque his virtute haud imparēs, de quibus hæc Theodoretus c. erant, inquit, et- iam eodem tempore alij vite monastica disciplina valde prestan- tes. Nam in solitudine Chalcidensis Antio Martirium, Abrahamus, & alij præterea non pauci in corporibus perurbationibus obnoxij vitam ab omni perturbatione vacuam perduxerunt: In Apamea item Agapetus, Simeon, Paulus, & alij in eo genere vite facile pri- mas tulerunt. In Solitudine porro Zeugmatensis Publius & Pau- lus; In Cyprensi quoque vix ab omnibus laudatus Acipimus se con- clusit in cellulam, & cum vite modum sexaginta annos continens transiit, neque visus a quocquam, neque cuiquam locutus. Adde- huc Zeugmatium virum cum primis ab Eccl. alio: qui tametsi lu- minibus verbatus erat, tamen circumibat salsulo, tum ve confirmaret eum, tum lupi dimittendo profugaret: quam ob causam cellula eius monastica tunc facta, alteram tamen Traiano dux fidelis- simus edificavit, abaque res ad colendum vite necessarias imper- iij. In solitudine etiam Antiochena Marianus, Eusebius, Ammia- nus, Palladius, Simeon, Abrahamus, & alij quoque, qui imaginem Dei, ad cuius similitudinem conditi erant, integram conservarunt. Atque tum horum, tum illorum vitam scriptis prodidimus. Itemque novis, qui vbi illi amplissime imminebat, huiusmodi floribus preten- sibus pulchre vestitus est: Nam in eo cum magna nominis celebra- tate vixit Petrus Galata, & eius gentilis Agypcius, qui etiam Romanus, Severus, Zeno, Theof. Malchus, & alij quamplurimi vulgo quidem ignoti, Deo autem penitus perfecti & cogniti. hæc Theodoretus de sanctis Syrię solitudinam monachis, quorum nonnullorum res gestas ipse scriptis edidit in Philotheo, nempe de Iuliano, & Aphraate, quos diximus Martiano, Eusebio, Publio, Simeone, Palladio longe alio ab illo Galata, de quo suo loco dicendum, Abrahamo, Ac- cepsimam: meminit & de magno quodam (ita enim ipse d eum iterum appellat) Marone, necnon de Mose & Mal- cho, cuius res gestas S. Hieronymus profecutus est: qui tantorum virorum fama pellectus, monasticę vite institu- tum accipiens, Syrię potius elegit solitudinem, de quo suo loco dicemus. Instructam de Antiochena Eccle- sia persecutione Valentis exagitata ordine profecquamur orationem.

Putantur Socrates & atque Sozomenus f. Valentem Antiochię aduersus Orthodoxos furentem, ad meli- orem statum mentis reuocatum esse oratione Themistii. Cæterum licet Socrates tradat habuisse ea de Themis- tium coram Valente orationem, Sozomenus autem ip- sum eo argumento scriptum librum eidem dedicasse re- stetur: tamen vna eademque proculdubio scriptio fuit; sed desideratur ipsa, & multa alia, quę horum temporum tē- pus magnam porulissent lucem afferre: longe vero diuer- sa hæc habenda ab ea coram eodem Valente dicta oratio- ne post de bellatum Procopium, de qua superius mentio facta est. Cum autem is esset logubris status Orthodoxo- rum in Oriente, ac præsertim in Syria, audita Magnus Ba- silius Antiochenę Ecclesię dirigiq; afflictatione, eam scriptis esse consolatus, & ad fidem acceptam à Patribus fi- deliter custodiendam adhortatus, epistola ad ipsam data, quę sic se habet:

Quis dabit mihi alii instar columbæ? & volabo ad vos, exple- boque desiderium, quo ad dilectionis vestrę congressum affero. Nam vero non solum alii desunt, sed ipso quoque corpore, quod & lon-

ga iam dudum egrotatione confectum, & nunc continuo tribula- tionibus pressus atteritur est. Quis enim vsque adeo animo est ada- mantino, quia in lapide omni commiserationis expertus & inimicus, qui cum audiat, quo modo videtur nos genuit ac lacrimis, relet ex tristis quodam & horrore communi qualem & confensa lamentatione apporatur impetari, non condeleat animo, inque terram præ la- ctu desiliatur, & immensus istu curu omnino tabescat: Sed potest sanctus Deus aliquam ab inmensis ac deploratis curu dare relaxa- tionem, & à durissimis laboribus quendam largiri respiratio- nem.

Itaque & vos oro, vt eandem consolationem amplectamini, ac spe consolationis cum gaudio præsentem tribulationem lucidam tol- leremus. Siue namque peccatorum panas damus; valebunt ad hoc flagella, vt post hoc iram Dei, quę imminebat, auertant sine incerti- tudine, quę pietatis gratia decerta vult, per tribulationes cor- roboretur: in suis illi, qui non ad tolerandos agones premis in- nitat, vt non sint nos tentari supra id, quod ferre possimus, sed pro- toleratus iam laboribus patientia nobis & ipse in ipsam coronam reddat. Ne igitur ad decertandos pietatis agones desistamus, ne- que per desperationem, quę iam decreta sunt, amittamus. Non enim vno acta fortitudine, neque modico quodam labore consistunt animi spem in datur: sed quę carita nostra probat, longe vni ac protogata probatione valde infirma coronam adeptos demonstra- re. Dumtaxat consistens ac solida seruetur animus noster, si de nos- tra in Christum vobis custodiatur immotus; & breui ac veloci- ter veniet auxiliator, veniet & non tardabit, amplectentem enim tribulatio super tribulationem. Ipsi super prebit, adhuc medicum, adhuc medicum. Ad istum modum alumnus suos Spiritus sanctus futurorum provisione recreare nonit: post tribulationes enim se- quitur spes: quę vero speratur, è vicine subsequitur. Nam et- iam si videret hominum vitam qui obierunt: breuissonum ta- men est illius spem respectu infiniti facili, quod in ipse nostrate- conditum est.

Fidem autem nos neque recentiorum ab alijs conscriptam ac- ceptamus, neque ipsi mentis nostre factus alibi obrudere audemus, ne humana poterit pietatis verba, sed quę à S. Patribus edicti sumus, ea rogantibus nos annunciamus. Est itaque Ecclesię nostrę à Patri- bus administrata, etiã à sanctis Patribus, qui Nicæa conuenere, con- scripta facti: quæ est arbitratore ore tenus & apud vos in usu haberi, non tamen detestandum, ne desitit inrimine notetur, ipsa quoque verba literis annotat, sunt enim ista. Ceterum in vnum Deum, & ipsam Nicæam symbolum Basilium integrum in eadem defenbit epistola, quod ab ipsis integ- um custoditum exoptat.

Quod autem Ecclesia Antiochena præter afflictionem Valentis Imperatoris alia tursum intellina afflictatur etur vexatione, dum Catholice fidei professores inter se diuisi alii Meletio, Paulino alii ad hæreticentadem S. Basilium quod non leuioris negotij, sed magni momenti id esset opus, ad eam rem conficiendam Magnum Athanasium li- teris ad eum scriptis rogat, vt inter vtramque partem pacis se queffer accedat. Sed in illud primum vehementer incu- bit, vt quoniam Orientalis Ecclesię electione Episcopo- rum Catholicorum & subrogatione Arianorum iam pe- nitens videtur esse collapsa, vnum tantum doceat suspet- esse remedium, illudq; in eo repositum, si ab Occidentali- bus Episcopis subleuetur: atq; istud ipsum vt ceteri eni- xius rogat his verbis: Olim nos & ipse, secundum admodum vana- tam mihi rerum gerendarum cognitionem: vnam sciebam acqui- rendi auxiliā vram: quæ res Ecclesię nostrę cum Occidentalibus Epi- scopis consistat & conuenit. Si namq; voluerint illi eandem zelum, quo contra vnum & alterum, qui in Occidente dissimulantur, ope- pe Auxentium & locos, vsi sunt, & pro nostrę arripimus partem incolata solliciti demonstrare: forte fiet aliud, quod poterit com- munitate omnibus. Vnde & qui rerum potentiar, multitudine an- thoritate permouentur, & populi quaquaversum illos sine contra- dictionem sequantur.

Quis autem ad ista perficenda prudentiam tuam excellit? Quis acutus, quid faciendum sit, expendit? Quis ad vitium eneruam efficaciter? Quis ad considerandam fratrum necessitatem condolen- tu afflictu magis preeditus? Quis vniuerso Occidenti bonarabilis ca- ritate tua venerabilior? & paulo post: Ad Occidentales Episcopos mitti, qui calamitates, quibus occupamur ac premimur, illi expo- nant. Instruit illos forma narrandi, quæ videntur. Ego Samuel Ba- silius.

CON OL. TYR AN. TICCHA. NOL.

LXXXVI. VITALIA TRIVLA- TIONIS.

LXXXVII. BASILIUS QUAM CY- STODIANT INSYRIÆ.

LXXXIX. BASILIUS OPTAT CONCILII ARRIANTIS SE CATHO- LICOS AR- TICHI- NOS.

h. Basil. ep. 62.

LXXXIX. BASILIUS ATHANA- SIUM CY- PRTAGRE- VM EPI- SCOPUM OCCIDENTIS.

CHRISTI... post hec re... his verbis: ... ad illa... quod dicitur... etiam... quod dicitur... etiam... quod dicitur... etiam...

XC.

BASILIVS
ATHANA-
SIO COM-
MENDAT
ECCLESIAE
ANTIO-
CHENAM.

a Basil. ep.
ad 30. st.

XCII.

FRATE-
LTVI LI-
BYAE AB
ATHANA-
SIO EX-
COMMV-
NICATVS.

b Basil. ep. 47

XCIII.

BASILIVS
ATHANA-
SIO HABET
PRAEFECTI
EXCOMMV-
NICATIONEM
ECCLESIAE.

PCNA EX-
COMMV-
NICATE.

clis: participi estio assilium laborantium popolorum, &c. ac post haec, res Antiochena Ecclesiae vt sollicita caret, rogat his verbis:

Antiochena sane Ecclesia status manifeste a tua pietate pendet, vt alio quidem adficeret, alio vero conueniat ac quieto reddat, atque Ecclesiae vres per ryanimum consensum restituit. Quod enim inacta eos, qui meliorem sapientissimi sunt, curandam inuicem ab illa sumere debeas, qui periculosissime laborant, nemo est, qui te melius intelligat. Quid autem poterit totius Orbis Ecclesia, ea, quae apud Antiochiam est, restitui esse? Quam si conuenerit ad concordiam redire, nihil prohibebit, quo minus vniuerso corpori, tanquam corroboratum caput, sanitatem suppetat. Re vera autem sapientia tua & Euangelica sympathia vrbis illius agritudine opus habent, quae non ab haecicis solum cissa est, sed & ab illis, qui idem sentire dicuntur, descriptur. Ista vero conuenit, & in vniuerso corporis harmoniam reducere, vnde illis est, qui & scis obibus, vt ad neruos & carmen iterum restituerentur, ineffabili virtute sua largitus est. Magna vero omnino Dominus per sanctos suos operatur, &c. haec Basilivus, qui & in his multis fuit, alius saepe literis eundem Athanasium interpellans pro infelicissimo statu Orientalis Ecclesiae, ac potissimum Antiochena, vt complures literae ad eundem Athanasium eodem ferme argumento datae significant a. Quoniam modo aut ipse Athanasius, opem Iaruis Basilio & Ecclesiae Orientali, Petrum Alexandrinum Ecclesiam ministrum ad ipsum legarit, & de legatione ab eo ad Occidentales missa, dicemus anno sequenti.

Quod rorsum ad Athanasium spectat: etsi (vt dictum est) & ipse in sua Ecclesia absque vexatione quiete agere permittit fuit: Ecclesiam tamen sibi subiectae Praefecti searum prouinciarum non nihil vexatae sunt; & inter alias Ecclesia Libyae a quodam Praefecto Cappadociae, homine moribus deprauato, licet fide Catholico, labefacta est: quem in deteriora prolabentem, nec mores emendare curantem sanctus Athanasius sententia excommunicationis percussit; scripsitque ex more publicae litterae, quibus significaretur, ne qui excommunicatus ab ipso esset, ab alio vquam Episcopo recipereur. Peruenit eadem litera in Cappadociam, quo idem reuertens erat: quas cum in primis Basilivus vniueterse illius prouincia metropolitanus Episcopus accepisset, in nefarium hominem & quae ac Athanasius ipse commotus, eundem a fidelium consilio penitus declarauit extortem, de qua hic sic a se gestis eundem sanctum Athanasium reddidit certiore, per breui ad eum eiusmodi Epistola scripta b:

Incidit in sanctitatis tuae litterae, in quibus aduersus Libyae Praefectum, virum insanem, inuenisti. Deploramus quidem patriam nostram, quod talium malorum & mater est ac nutritrix. Deploramus vero & Libyam nostrae proximam, quod malorum nostrorum participi facta, sermibus huius viri moribus tradita est, qui a paucis crudelitatis pariter & lasciuiae assuevit. Hoc scilicet erat, quod sapienter dixit Ecclesiastes c: Va tibi terra, cuius Rex est puer, & cuius principes mane comedunt, & in ipso meridie lasciuunt, post alienos thoros plus quam irrationales bestiae insistentes. Itaque illum quidem flagella manent apud iustum, Iulicem ad eandem memoriam commiserata, iuxta quam ipse iam antea sanctus Dei affligere presumpsit. Innotuit autem id & Ecclesiae nostrae ex litteris putatis tuis: atque auersandum & execrabilem illum auersabuntur omnes, tua vt nec ignis, nec aqua, nec tedi comminonem cum illa sint habituri: siquidem prodest, vt violenti isti tyranni communi & vniuersi iudicio condemnentur. Sufficit autem ipsi damnationis titulus, & ipsa sententia, quibus vniuersae ab omnibus condemnabuntur. Neque enim omittimus, quo minus condemnationem istam omnibus ipsis & familiaribus & amicis atque aduersis ostendamus. Quod si vero non statim illum ista reprehensiones, quae admodum & Pharasem, permouebunt: attamen postremam atque & erant illi ac tristem retributionem afferet, haecenus Basilivus ad Athanasium: quae hic descripsisse volumus ad excommunicationis censuram etiam in prouinciarum Praefectos ab Episcopis exerceat solitam in Ecclesia instaurandam. De reliquis autem Basilij rebus cum Athanasio gestis agetur anno sequenti.

Hoceodem anno, quo venit Valens Imperator Antiochiam, ipsius tertio Consulatu, praefecturam Praetorij Modesto administrante, dire sunt habite quaestiones de compluribus, qui de vita ipsius Imperatoris consiliauerunt magos, aruspices, vel alios, qui malis atibus futura praenoscere profitebantur; de quibus omnibus Ammianus d pluribus agit: cuius quoque assertionem colligitur, eade hoc ipso anno agi cepta, mirum cum, vt ait, praefecturam Praetorij Modesto administraret, ad quem eodem munere fungentem extat Valens telcriptum ipso tertium Consule hoc anno dati e, nec non f alud aduersus magicos (quod ad hanc rem, de qua agitur, pertinet) his verbis: Ceter mathematicorum tractatum. Nam si quos publicis aut priuatis, in die nocturnis, deprehensus fuerit in prohibito errore versari, capitali sententia sicutur.

Quoniam autem facient, qui peracti Valentis Imperij, curiose de futuro scrutarentur Imperatore, Soro omenus narrat, cum ait g: Eo quidem tempore omnes prope Philosophi Gentilis extincti sunt: idque hac de causa. Nonnulli eorum, qui alius in Philosophia praesare parabantur, incrementum religionis Christianae egre admodum ferentes, inuere consilium de praescendo, quis esset Valentis in Imperio successurus. Quae de re cum omnia omnis generis diuitandi genera experti fuissent: ad extremum in ripidem lignum & lauro fabricati, inuocatione demonum, & verba execrabilia pro more suo vsurparunt: adeo vt ex conuentione singularum literarum per tripodum machinam & diuinationem significatarum, futuri nomen extaret Imperatoris. Philosophi igitur cum Theodoris vnum inter satellites Imperatoris inuenire illum quidem & illustrem, sed Gentilem, Imperatorem fieri ante expectarent, vt quos do literarum vsque ad D. b. vniuersi conueniret, in frandem induci sunt, dum hac conuictura nixi, Theodoris imperio polituram expectarent. Quo illorum conatu indicato, Imperatore extra modum tra exardescere cepit, quasi salutis sua insidias comparasset.

Quam ob causam tum Theodoris, tum tripodis opifices comprehensit, mandatumque vt ille igni, hi autem gladio necerentur. Pari ratione omnes illustriores in toto Imperio Philosophi eadem ipsa de causa extincti. Quin etiam cum Imperatoris tra nullo modo comprimi possent, etiam in eos, qui Philosophi non erant, sed illorum duntaxat vsu uti videntur, mandata flamma perussit: sic vt qui alias artes profitebantur, neque crocois, neque pallis Philosophorum se induere vellent, idque ob periculi metum, ne viderentur eorum numero esse, qui yaticina illa & ritus ad tripodem perussent. Iam quidem implacabilem Imperatoris iram, atque adeo crudelitatem, addo etiam Philosophorum temerarium scimus, Philosophi indignam & imprudenter conatum a bene sanis hominibus arduos merito dampnandum.

Nam cum hac insidia Valens impulsus animi induxisset cum interficere, qui esset sibi in Imperio successurus, neque vita illorum, qui diuinatione ea de re vsi fuissent, neque eius, de quo diuinaissent, pepercit, quin etiam, vt ferunt, neque eorum quidem, qui tum eodem nomine, si modo illustres essent, appellabantur, vel saltem simile nomen habebant, cuius prima littera a Th, vsque ad D, eodem essent. Per hoc Philosophorum huc processit auentia, vt crederent in sua scitu potestate, vt tum Imperatorem e medio tollerent, tum deo excitarent, haec & alia de Philosophorum Gentilium stultitia affert Sozomenus qui egre ferentes Christiani homine Romano Imperio diutius dominari, adhuc merentes Iulianum cito extinctum, hinc magis praelligis de venuto consulebant Imperatore, audeque elementis illis patefactum nome Theodori illius acceperunt, vt pro Ethnici hominis, quem tamen moribus probe compositum Ammianus describit h, cum ait: Vnus est alius excellere Theodoris secundum inter Naturis adeptus iam gradum: & erat re vera ita, vt opinati sunt. Namque antiquitus clauo genere in Gallis natus, & liberaliter educatus a primis pueritiae rudimentis, modestia, prudentia, humanitate, gratia, literis ornatus, semper officio usque, quem retinebat, superior videbatur, alio humilibusque, iuxta acceptus: solusque, pene omnium erat, cuius linguam non infremem, sed despicentem, quae loqueretur, nullius clauderet periculi metus. haec de eo Ammianus, quem Constantinopoli accessitum, vt ait, quaestibus Imperator subiecit.

Addit ad haec de aliquibus Socrates: Itaque omnes, qui erat

XCIII.
VALENS
EXAGITAT
MAGOS
VINO-
RES.
d Ammian.
lib. 25.

e L. de ty-
ren. C. Th.
Fl. de ma-
gic. C. Th.

XCIV.
Sozom. l. 6
c. 3.

PHILOSOPHI
AVIDI
SCIRE
PRAEFECTOREM
VALENTIS

XCIV.
THEODO-
RVS EX NO-
MINE RE-
VS CAP-
TIVS.

XCVI.
LITERAE IN
SUSPICIONEM
AD-
DVCTAE.

h Ammian.
lib. 29.

i dispici-
entem

XCVII.
i Socr. l. 4.
c. 3.

vt dictum est, anno superioti. Ceterum eiusmodi questiones de magis & maleficis agitatur sunt vsque ferme ad eiusdem Imperatoris obitum, prout apparet ex ipsius rescriptis eadem ex causa datis, de quibus anno sequenti agemus.

CIV. Quoniam autem hæc, quæ dicta sunt de Valente, Ioan- nes Chrysothomus (vt vidimus) testatur contigisse, cum ipse adulescentior esset, his hæc pro temporis ratione ad- iudicanda putamus, quæ eadem sua ipsius ætate accidisse tradit Antiochie memoria digna, de conuersione famo- sissimæ meretricis: homilia enim in Mathæum sexagesi- ma octaua habet ista: At non audistis, quomodo illa meretrix, quæ omnes impudicitia superauit, vniuersos suos contumelia & virtute ad tergo reliquit? Non dico illam, de qua in Euangelio scri- bitur, sed hæc, quæ nostra memoria ex Phœnicie omnium civitatum inquisitissima fuit. Hæc n. quæris nobis apud nos erat, & cum prima in theatro esset, nomen eius vbiq. ferbatur; non in vrbe nostra solummodo, sed ad Ciliciam vsq. & Cappadociam. Hæc militum pa- trimonium exhausta, hæc multos parerunt oros tenebat, hæc malefic- cio quoque vti artibus dicebatur, quasi non eleganti corporis forma solum, verum etiam in magicis cantibus & herbis veria tenderet: hæc Regia quoq. fratrem attraxit; tanta cupidinis tyrannide pollebat. Sed subito nescio quare, imo vero certissime scio: voluntate namque conuertata, & Dei gratia hoc modo interpretata, omnia illa spreuit & calcavit: ita diaboli officina proiecta, facile ad celum ascendit: & quæ antea nihil erat ea petulantius, dum in scena versaretur, postea tamen contumelia in agnoscendum multas antecellit. Cilicium n. induta per totam reliquam vitam hoc se patio exercebat. Huius gratia & Presertim a seneci perturbatus armatos milites misit, qui non potuerunt eam rapere, nec a numero virginum, quæ ipsam receperunt, abducere. Hæc cum ineffabili Sacramento communi- casset, & condigne suscepta gratia vixisset, vniuersis per gratiam maculis detestis, natura demum conuicte. Mirabilem enim Philo- sophiam post baptismum officidit, nec vniquam amantibus antea, eamque sequentibus, ac diligenter querentibus visa est: sed postea quam semel se ipsam inuoluit, multos annos quasi vincita in carceri- bus peregit, hæc de ea Chrysothomus. Iam reliqua prole- quamur.

CV. Interea vero Athanaricus Rex Gothorum, memor, quæ quætaue triennali bello à Valente Christiano Impe- ratore passus esset; q. non liceret, pacis idæ legibus pro- hibentibus, vel potius quod haud tantum vitium penes se esse sentiret inuadendi Romanum Imperiũ, Christianos apud se agentes ipse Ethnicus persecuti cepit, nec destitit, quousq. publica expeditione, transmissisq. litro, ipsam Va- lentem aggressus. Quod autem ad tempus inchoare ce- tulmodi persecutionis spectat: istud ipsam S. Hierony- mus profertur, qui cum anno sexto Valentis Imperatoris id factum recenseat, plane ad hunc ipsam annum septi- mum referendum est: ipse enim sequenti anno à creatio- ne Valentis, quo primus absolutus annus & secundus inci- pit, eiusdem Imperatoris annos aggregat numerare. Hic igitur primus etiam modi persecuti omniannus iure sta- tuuntur, de qua ita Hieronymus: Athanaricus in Christianos persecutione commota, plurimos interfecit, & de propriis sedibus in Romanum solum expellit, hæc ipse. Rursum vero eandem persecutionem ceptam esse hoc anno, inde etiam deducit argumentũ, quod cum S. Epiphanius testetur se eõ- mentarium illam aduersus hereses scribere anno vndeci- mo Valentini atq. Valentis Imperatorum, id ipso ex- ordio libri primi affirmans; tunc sum; cum agit b de An- dianis hæreticis, tradat monachos Gothos persecutio- nem passos à Rege Gothorum, iam quatuor ante annos, ex quo illa scribebat; hæc ratione dicendum est, ipsos ex- pullos è Gothia fuisse anno septimo eorũdem Imperato- rum. At de monachis illis inferius. Sed & Orofius eũe fi- ga eorũm hæc amplius: Athanaricus Rex Gothorum Christia- nos in gente sua crudelissime persecutus, plurimos barbarorum ob si- dem interfectos ad coronam martyrii sublimauit; quorum tamen plu- rimi ad Romanum solum non trepidi velut ad hostes, sed certis quibus- dam ad fratres, pro Christi confessione fugerunt. ita Orofius.

CVI. Contigit autem hæc persecutio, antequam iudex Got- thi Ariana hæresis labe conspigerentur; adeo vt qui a- pud eos p. si sunt, Catholici omnes habiti fuerint: quod

quidem S. Augustinus testatur his verbis d: Rex Gothorum in ipsa Gothia persecutus est Christianos crudelitate mirabili; cum ibi non essent nisi Catholici, quorum plurimi martyrio coronati sunt: sicut à quibusdam fratribus, qui tunc illic pueri fuerant, & se vi- disse inuicem recordabantur, audiuimus, huculque Augu- stini verba, cui magis assentiendum iure quis dixerit rem adeo certa fide testatam reddenti, quodq. his tempori- bus vicinior fuerit, quam è Sozomeno eos hæresi Ariana labefactatos affirmanti. At rem maximi ponderis, quod de fide Catholica martyrum sit controversia, accuratius peruestigemus; atque in primis quid de his post Sacra- tem f. ipse Sozomenus habeat, in medium adducamus; omittis ips, quæ de sede antiqua Gothorum & eorum è li- mitibus egressione ab ipso descripta sunt, vt potere om- nibus ferme nota, ac multorum scriptorum chartis me- morie commendata.

Quod vero ad persecutionem, de qua agitur, pertinet: in eo in primis erroris arguitur Sozomenus, dum ait ante persecutionem à Gothis moram, concessum esse ipsis ab Imperatore, agente ad hoc legatione apud eum Vulphi- la ipsorum Episcopo, Thraciam habitare: quod quidem falsum omnino esse, Ammianus gan auctoritate conuincitur, cuius sententia liquet, Valentem Imperatorem, cum eos prælio pertentauit, litrum semper flumem pertransisse, quod scilicet illi regiones trans flumen positas incolebat. Transitus autem eorum in Thraciam postea contr. vt dicemus. Sed audiamus, quid ipse Sozomenus dicat de occasione conuicti ab Athanarico in Christianos per- secutionis, ait enim h:

Haud adeo diu post, seditione intestina inter ipsos Gothos con- flata, bipartito divisos esse, atq. alteri factioni Athanaricum, Phritigernem alteri præfuisse dicunt. Prælio igitur inter eos commissio, Phritigernem, se male gesta, auxilium à Romanis petisse. Quod si ei Imperator Valens concessisset; & milites Romanos, qui e. ant in Thracia, ei subsidio venire permisisset; prælio redintegrato victori- am adsecutos esse. & Athanaricum suo exercitu in fugam veris- se. Atque quo gratiam Valenti referret, & se ei in omnibus rebus ami- cissimum fore confirmaret, se eius de fide & religione sententia ad- dixisse, per suassioque barbari sibi subiecti, vt eadem sentirent. At vero non ipsam solum causam fuisse p. cur vniuersa Gothorum gens ad hoc tempus vsque Ariana adiuncta sit: sed quod Vulphilas eorum Episcopus, licet initio ab Ecclesia Catholica nihil dissentiret; tamen post, regnante Constantio, per insidiam vna cum Eudoxio & Acacio, rapto ex Episcoporum numero, qui in Concilio Niceno conuenerant, Concilio Constantinopoli habito interfuit. At hic quoq. magnopere hallucinatus est Sozomenus, dum ait Acacium & Eudoxium Niceno interfuisse Cõcilio: neuter enim illorum præiens fuit, sed ipsorum prædeces- sores Antistes. Sed pergit ipse: Qui simul v. eo venit, di- citur, cum principes secte Arianae cum ipso de religione differuis- sent, essentque polliciti legationem ex Apud Imperatorem ex sen- tentia consensam fore, si mo. ipsorum opinionis se vellet addi- cere, vel necessitate compulsus, vel quod tandem de Dei opinio- nem meliorem indueret, communioni Arianae se addi- xisset, & statim suam gentem ab Ecclesia Catholica separasse. hæc ipse.

At quam hic sibi aduersetur auctor, considera. Si enim (vt ait) iam à tempore Constantij Imperatoris in Conci- lio illo Constantinopolitano post Selencientie mox cele- brato Vulphilus vna cum suis omnibus Gothis desciuit à fide Catholica, atq. Ariana in hæsi: qui intercessisse ait postea cum Valente Phritigernis promissionem, se vna eam suis eadem, quam ipse Imperator coleret, Ari- nam perfidiam sectaturum, quasi pergratum oblatum munus offerret pro gratiarum actione de impertita sibi aduersus Athanaricum ope? Si enim ex eius assertionem, iam temporibus Constantij, Gothi Ariani facti erant: quid ultra Phritigernes ea polliciturus erat? Certe quidem vsque in hanc diem Gothos perseuerasse Catho- licos; eos vero, qui sub Phritigernis ditioe erant, ex conditione icli facti erant cum Valente Imperatore, mu- tatos in Arianos, testatur Orofius, nec non i Theodoretus, qui affirmat etiam id factũ sub Valente Imperatore, Eudoxio id suadente ipũ Valenti, deceptosq. ab eo tradit Gothos,

d Aug. de civ. Dei. l. 6. c. 27. QVI MARTYRIUM SVB- ERVNT IN GOTHIA. CATHOLI- CIERANT. c. 370. m. l. 6. c. 27.

f Sozom. l. 4. c. 27.

CVII. SOZOME- NUS INDI- QVE CON- STITVIT.

g Ammian. l. 37.

h Sozom. l. 6. c. 27.

CVIII. ATHANA- RICVS ET PHRI- TIGERNES. * Athala- ticum.

* Vulphilas

CIX.

i Theod. l. 4. c. 27.

a Hieron. in Chron.

b Epiph. hæres. 70.

c Orof. l. 7. c. 7.

Gothos, quod falso iactaret, nullam inter vitamque se-
ctam d'ffentiam intercessisse, sed verbaliter potius inter
Catholicos & Arianos cõtrouersiam illam extitisse, sicq;
nihil dubij remanet, Gothos antehac fuisse Catholicos,
subditos vero Phritigerni hocanno cum ipso deuiare
cõpisse. Sed quid post hæc Sozomenus?

cx.

VALENTINIANUS
LAEZICUS
GOTHORUM
INVENTOR
LITTEARUM
GOTHICARUM.

Gothi, inquit, ab eo doctore, nempe Vulphila, ad pietatem
& verum Dei cultum amplectendum instituti, & per eum ad man-
suetiores mores traducti, in eam barbaram facile eum consilio pa-
ruere, pro certo persuasi, nihil ab eo vel d. a improbi, vel fieri, sed
omnia ad utilitatem eorum, qui ardentis pietatis studio flagrabant,
transigi. Quin etiam maximam deit' sue virtutis speciem, osten-
dit a periculo la pro religione Christiana inu' subeundo, cum ipse ipsi
barbari Gothi, quos diximus adhuc religioni Gentilium calderunt.
Sed & hic hite gradum, lector, ne errantem inconstituto
sequens, in eandem erroris fontem inducaris. His o-
mnibus nihil aliud videtur auctor asserere, nisi Vulph. h. lam
primum auctorem fuisse, qui Gothos ex Gentilibus red-
didit Christianos. At res Gothorum parum comperias
habuit, ignorans nimirum iam temporibus Constantini
Magni Gothos fuisse Christianos, isporumque Episcopi
Theophilum nomine inter fuisse ac quo subscrisit fuisse
Nicarito Magno Concilio, prout index Episcoporum eum
idem subscrisitorum satis aperte significat. Sed auctor hæc
addit:

cxl.

BEATA FELIX
RECVTO
ATHANA-
SICI.

Primum præterea fuit, qui litteras apud eos inuenient, litterarum
factas in patrum sermonem conuerterit. Quare quod barbari pro-
p'elstrum omnino scilicet Arianam sequuntur, hæc quidem cau-
sa fuit. Per id tempus magnus numerus eorum, qui Phritigerni
parebant, propter Christum martyria & neci' sublata sunt. Nam
Athanasium, cum Vulphila multos eius ditionis subditos ad reli-
gionem Christi deduxisset, iniquo animo ferens, perinde quasi ani-
ta & patria religio innotata fuisset, eorum complures multos ac
vixi multos aut supplicio: quorum pars in iudicium adducta cum
viriliter & magno animo fidem Christi defendisset, interfecta est;
pars, nulla pro se habita ratione, trucidata.

cxli.

Siquidem fertur, eos, quibus huius rei conficienda negotium
Athanasium imposuerat, statim quendam in curru collocatum
per singula Christianorum tabernacula circumduce, iussisset, vt
eam adorarent, eiq; hostias immolarent. Quod cum fecere recu-
sasset Christiani, tabernacula cum ipis hominibus incensio con-
sumpsisset. Porro aliam eadem hæc impio miscelatorum eodem
tempore quoque accidisse accipi. Nam multum viri, cum mabe-
res, quarum alie pueros secum adducebant, alie infantes recen-
natos & adhuc sugentes vbera, violentia eorum, qui ipso ad sa-
crificandum impellebant, succumbentes, ad tabernaculum Ecclesie,
quod ibi fuit, profugerunt: qui omnes, tabernaculo illo a Gentili-
bus incenso, pariter extincti sunt. Non longo tempore post Gothi ad
mutuam fidei inter ipso concordiam adducti: qui in solentia elati,
Thrace et animum assidue incommodu, hæc Sozomenus: cuius
sententia illud affirmari videtur, quos quor apud Atha-
nasicum martyrio vita fundi sunt, quod essent subditi
Phritigerni iam Ariana labe infecti, vt paulo ante dixi,
fuisse eodem pariter Arianos ac proinde ipso eius asser-
tione ex errore deducti, ex nece consecutos esse impietatis
supplicium, non autem adeptos coronam martyrij.

cxlii.

ARIANI
GOTHI NE-
QUAQAM
PATI MAR-
TYRIUM
POTVERE.

Sed videas nimia quamdam olertantia, sicut in aliis nu-
per confutatis, ita in his auctorem minime sibi constare,
suisq; ipsius scriptis perualide cõfuta. Etenim quoniam
pacto, togo, Athanasius Christianos subditos Phritigerni,
eo modo, vt ait, male affecti, si ipse in prælio potest, io-
res reulit & in fugã conuersus est; Phritigernes vero vt
victor, non solum non amiserit sibi subditos, sed (quod ac-
cidit prælio vincentibus) aduersariorum partis homines sibi
subiecerit: Cum igitur tum ipsius Sozomeni, tum etiã So-
cranis asserentia satis liqueat Ariana fidem in gratia Va-
lentis illos tantum Gothos amplexatos esse, qui Phritigerni
subditi erant, cumq; & hos nequaquam denensisse cõstet
in manus Athanasici, qui potius innoti nonnullos amissi:
dicere oportet est, Athanasium sibi subditos tantum vexa-
re voluisse. Quamobrem cum recitata a Sozomeno omni
ex parte, vt vidimus, fide corruat; æque despicienda sunt:
quæ et si consisterent, præponenda tamen illis esset Augu-
stini sententia, vt longe magis probate fidei auctoris, id

in primis ex Gotho tum gentili, quæ ipse dicitur, restantibus
tum præsertim eidem iustigentur antiquæ tabule Ec-
clesiasticæ tam Græcorum, quam Latinorum, in quibus
egre ac ceteri sanctissimi martyres, Gothi illi ab Athana-
nico fidei causa occisi, adici ipsi leguntur, publicis, statim
diebus in Ecclesia recitari, vt Saba atq; Nicetas, de quibus
suo loco dictum sumus; persecutasse enim eum eisdem
persecutionem triennio, ea, quæ notanda sunt insecius,
deklarabant.

Ad hoc alludens Cyrillus a Hierosolymitanus, qui &
hoc florebat tempore, ait: Persi, Gothi, & omnes gentes restan-
tur morientes pro illo, quem corpori oculis non viderunt, hæc ipse
scilicet ad diuini Catholicorum, citans fidei testes. Scimus &
sanctum Eusebium, hancum, qui (vt diximus) anno quarto post
indictam a Rege Gothorum persecutionem, Panarum
suum scribebat, cum agere Audianis hæreticis, præter
Gothos illos, quos Audianis in montibus cõuertit, ceteros
omnes Catholicos expectatis fuisse cultores affirmare;
nec quod Ariani fuerint, vel in suspitionem venisse vi-
sum esse. Sed quid ipse dicat de Audianis, audiamus: Sufsi-
mus, inquit, ipse Audianus senex exilium ad Scythias partes a Re-
ge relegatus, eo quod rebellis faceret populos: nam ab Episcopo ad
Regem delatus est, illi cum annorum tempore (haud scio dicere
quanto) commoratus est, alterius progressus, & ad intra Gothias,
multos Gothorum in fide instruxit. At ipso sane etiam monaste-
ria in eadem Gothia facta sunt, & vite conuersatio instruita, vir-
ginitaque, atque exercitatio pietatis non vulgaris. Est enim in re
vera huius ordo in valde admiranda conuersatione, & omnia in
isporum monasteriis recte se habent, exceptis his contentioribus
tam variati Palatiis, tam peculiaris pertinaciam exponendo id,
quod est secundum imaginem, nempe Anchetopomorphice
facere Deum. Ceterum quod grauissimum ac horridissimum
est, non solum precis cum aliquo, etiam si probatus videretur, &
nihil habeat, quod accusari mereretur, neque scortationis repro-
bationem, aut adulterij aut auaritie, sed quod talis in Ecclesia con-
uersator. Atque hoc horridum est, quod inueniant nomen
Christianorum a sancta Ecclesia impostum, quæ non habet addi-
tium nomen, sed solum Christi, & quod Christiani, Audiani vo-
cantur, assentienter, in constitutionem humanæ nature, cuius ra-
tio ab ipso excogitatur, etiam si vitæ sinceritate & iustitia a ordo vi-
uatur.

cxiv.

3. jul. ca.
370. 10.

h. Epiphanius
hæret. 70.
audianus
ex gothis
p. 172.

Multis porro & post illius obitum fuerunt cum ipso, & post
ipsum ordinis ipsius Episcopi: Vranus quidem Mesopotamiae, sed
& Gothia habuit aliquos, ipsorum, constituit Episcopus: fuit & Sil-
uanus, & alij quidam, quorum aliqui & vita decesserunt, præser-
tim Vranus, qui ex medio isporum gloriosus erat. Verum post obitum
horum isporum Episcoporum Vranij & Siluanij, quæ Gothia
originem traheret, pleriq; dispersi sunt, & valde immixta est ho-
rum congregatio, & in partibus Chalcedonij, Antiochiam sua, &
in partibus Ephraim. Nam & Gothia plerique fugati sunt non so-
lum ex illis, sed etiam nostri illi Christiani, persecutione magna
inflante sub Rege Gentili, qui valde malus fuit, & Romanis in-
fensus, eo quod Romani Reges essent Christiani: ita vix tota gens
Christianorum ab illis partibus fugata est, ne referret vix sapientia,
neque planta fidei. At tamen si videantur omnes ipse fugati, omnino
sunt illi Fideles homines: non enim possibile est fidei fontem desice-
re. Multi igitur isporum Audianorum, vbi decesserunt à Gothia
& nostris partibus, hæc delati cohabitauerunt a tempore hoc annorum
quatuor, hæc Epiphanius, de Arianiis nullam penitus habens
mentionem, sed tantum Gothorum Audianorum,
& eorum, qui Christiani (vt ait) essent, nempe Orthodoxo-
rum communionis.

cxv.

FRACIUS
AUDIANUS
RVM.

Cæterum haud posthac collapsa reperitur illa Gotho-
rum atq; aliarum Borealicum præuinciarum Ecclesia: quin
egregie exculta est à sanctissimo viro Niceta eorum Episcopo,
de quo meminit S. Paulinus; qui cum & ipse pariter
hoc eodem clauerit sæculo, minime potuit, quæ scri-
ptis edidit, ignorasse, dum eisdem Niceta aduenientis
Nolam ad S. Felicem Martyrem in patriam reditum sap-
phicæ cecinit carmine, & inter alia hæc habet:

Te patrem dicit plaga tota Borea,
At tuos sacro Scythia mirigatur,
Es sus discors fera te magistro
Pectora ponit.

cxvi.

GOYHORE
APOSTO-
LVS NICI-
TA.

Et Geta currunt & uterque Dacus,
 Quis colit terra medio, vel ille
 Diuitis multo boue pellicatus
 Acla rupa.
 De lupis hoc est vitulos creare,
 Et boui iunctam palea leonem
 Passere, & tuis caua viperarum
 Vanders paruis. & paulo post:
 Orbis in muta regione per te
 Barbari discurrunt regione Christum
 Corde Romano, placidamq; casti
 Virere pacem.

Porro quod de Getis ait, de Gothis esse intelligendum, S. Hieronymus in Quæstionibus Hebraicis persuadet, dum tradit omnes etudios per Getas intellexisse Gothos. Meminit alibi idem S. Hieronymus de Gothis simul cum aliis Christiana religione Philofophantibus. Quod aut ad Nicetam spectat: diuersus esse Niceta Paulini ab illo eiusdem nominis martyre, qui hac persecutione durante, tempore tamen Imperij Gratiani, martyrio coronatus est, intelligi ex eo potest, quod ea à Paulino conscripta, post Gratiani Imperium contigit viderantur. Porro in Actis Nicetæ martyris, de quibus suo loco dicendum, dum agitur de bello Phritigernis ad uersus Athanaticum suscepto, hæc leguntur: Phritigernes Thraciæ exercitus accepto, & eo, qui sui remanserat, transiit in Istrum. Itaq; ferentes diuina Christi crucem milites præcedentes omnes suas copias, præ se confisunt eam aduersarius, & cum qui vicerat, facile vincunt: illum multitudine partium quidem caditur, partim captus, tum Athanaticum turpissime cum paucis suis, viua fuga consiliiisset, ita ibi. Ex quibus videas & intelligas, Athanaticum à gente Christiana & signis Christianis religionis se superatum indignè ferentem, in Christianos Gothos sibi lubicet odium conuertisse, in eosque furorē conceptum exercuisse. Sed iam ad Valentinianum rescripta ultimo loco anni huius orationem conuertamus.

Hoc ipso anno, iisdemq; Consulibus, Valentinianus Imperator ad Damasum Romanum Pontificem eiusmodi rescriptum dedit, quod in Codice Theodosiano positum his verbis descriptum legitur:

Imp. Valentinianus, Valens, & Gratianus AAA.

Ecclesiastici, aut ex Ecclesiasticis vel qui continentiam se volunt nomine nuncupari, viduarum ac pupillarum domos non aditant: sed publicè exterminantur iudicij, si possint eos affines carum vel propinquos putauerint deserendos. Consensum etiam, ut memorati nihil de eius mulieris, cui se prætulerat sub prætextu religionis adinuerint, liberalitate quacunque, vel extremo iudicio possint adipisci. Et omne in tantum inefficax sit, quod alicui eorum ab his fuerit derelictum, ut nec per subiectam personam valeant aliquid vel donatione, vel testamento percipere. Quin etiam si forte post admonitionem legum nostrarum aliquid ipsam ea summa vel donatione, vel extremo iudicio putauerint relinquendum, id sic uti suscipiet. Caterum si earum qui voluntate percipiunt, ad quarum successione vel bona iure civili, vel edicti beneficiis adiuuantur, capiunt ut propinqui. Lecta in Ecclesia Roma III. Kal. Augusti Valentiniano & Valente III. AAA. Coß.

At quoniam de lege noua & parum æqua atq; à Christiano Imperatore sancita agitur, de ea accuratius disquirendum, & in primis de causa eius ferēda, qua permotus Valentinianus Imperator hæc ipsa statuerit. Putasne eadē peccata in Ecclesia desisse, quæ etiam ipsi Apostolorum temporibus, iisdem licet ex aduerso clamantibus, prauorum Christianorum studio in castra Fidelium irrepleverint? An non sumus memores, versatos inter eos, qui ex Evangelio conficerent mercatū, quæsum (quod ait Paulus) existimantes esse pietatem? An non de his est illa eiusdem Apostoli querela ad Titum scribētis, qui turpis lucri gratia circumirent, atq; domos subuertent; qui que (quod Timotheum admonet, ut hos vitet) speciem habentes pietatis, penetrarēt domos, captiuas; ducerent mulieres oneratas peccatis? Et sane non vnum tantum vel alterum id genus homines reperire erat in Ecclesia illa Apostolorum

rum manu plantata; sed adeo abundanter eiusmodi mali fructus excreuerunt, ut cum non valuerint eorundem Apostolorum falce succidi, eo angustie inter alios ipsum Paulum redegerint, ut manibus potius victum quæreret, quam à Fidelibus aliquid accipiendo, ex eorum numero esse videri posset: cum alioqui victum sibi necessarium iure ex Evangelio accipere potuisset, nam sic ipse ad Corinthios h: Non vsi sumus hac potestate; sed omnia sustinimus, ne quod offusciculum demus Evangelio Christi. At quanto putas pretio Paulus redemisset, si quod non Ecclesiastica disciplina compescere posset, non coerceret Apostolica minæ atq; celsura, hoc Pauli ipsius persuasione secularis iudicij securitas sustulisset; amputasset; penit' infestis feretibus, vepres gladius potestatis, quos Apostolica securis succidere minime valuisset? Duos plane gladios Ecclesie vsui inferuire, eisdemq; sub Petri iure contineri, tua sententia Dominus comprobauit.

In quam autem densam latamq; siluam excreuisse oportuit in Ecclesia eiusmodi spinas se inuicem cōplectētes, ex eo saltem intueri licet. Etenim si Apostolorum temporibus ager ille Dominicus sub Apostolorum cultu inter tot Gentilium ac ludæorum persecutiones, hæc tamen prauis germinibus refertus erat: quid factum putandum tempore pacis Ecclesie, sub Christianis Imperatoribus, & in ea potissimum Vrbe, in quam è toto Orbe diuitiæ tanquam in mare flumina confluxissent? Ut non mireris, si Ariarianus dicat, adeo ditatam Romanam Ecclesiam oblationibus matronarum. Sed huiuscemodi inuidationis hoc tempore Romæ exerceri solite, ex S. Hieronymo, qui aderat, petiti, hic afferamus exempla de turpi clericorum quorundam assentatione, qua au cuparentur munera feminarum: Clerici (inquit) l. ipsi, quos & magistris esse oportuerat & timori, osculantur capita matronarum, & exorta manu, ut benedicere eos potes velle, sine scias, pretia accipiunt salutandi. Illa interim, quæ Sacerdotes suo iudicio indige & præsidio, exquirunt in superbiunt; & quia maritorum experte dominationem, viduitatis præsertim libertatem, & post multa: Quidam in hoc omne studium vitamq; posuerunt, ut matronarum nomina, domos, moresq; cognoscant: ex quibus vnum, qui huius artis est princeps, breuiter stricimq; describam: quo facilius magistro cogito discipulos recognoscas. Cum de Me festinus exurgit, salutandi ei ordo disponitur, viarum compendia requiritur, & pene vsque ad cubacula dormitionis senex importunus ingreditur, si pulchrum viderit, si manille elegans, si aliquid domestica suspellit; laudat, miratur, attrahat, & se hu indigere conuersens, non tam impetrat, quam extorquet: qua singula metuntur veterarium Urbis offendere, &c. fortasse hic ille Sophronius, de quo idem paulo superius. Talem olim Antimum, talem nuper Sophronium Roma conuenit: qui postquam nobilium introierunt domos, & deciperent mulierculas oneratas peccatis, semper discens & nunquam ad scientiam veritatis peruenientes, tristitiam simulant, & quasi longa ætate fatuus natiuum cibum protrahunt, ac hi monachorum nomine vagabuntur.

Sed quid ad Heliodorum? audi n: Aliquammodo addant nummo, & in marsupium suffocantes matronarum opes venentur obsequij: sunt ditiores monachi, quam fuerant saculares: possident opes sub Christo paupere, quas sub locuplete diabolo non habuerant: & suspiret eos Ecclesia diuites, quos tenuit mundus ante mendicos, &c. ad Nepotianum, quanto studio soleant eiusmodi personas affectari, & quouis ministerio occupari senum hereditates, hæc habet o: Audio, inquit, præterea senes & anus absque liberis quorundam turpe seruitium. Ipsi apponunt matulam, os silent lectum: parulentiam stomachi & flegmata pulmonis manu propria suscipiunt: patient ad introitum medici: transeuntibusq; labijs, an commodius habeant, cōsistantur: & si paulum senex vegetior fuerit, perculantur: simulataq; lantia, mens intrinsecus auaræ torquetur: timent enim ne perdant ministerium, & viuacem senem Maribusalemi annis comparant. O quanta apud Deum merces, si in presenti prætium non sperarent! quanto sudoribus hereditas cassa experitur! minori pretio margarita Christi emiporet. at. hucusque Hieronymus. At dices: Cur hæc refossa, ac in vnum collecta, omnibus spectanda in Annalibus ponis, perpetuo obruenda silencio, quorum causa ipse sanctus Hieronymus complures

a Hieron. quæst. Hebraicis. in Genes. b Hier. ep. 7.

c Exerat apud Metaphrast. an. 15. Septem. d ead. die apud Bar. tom. 7. e Gothi. Hieron. c. 17. f Hier. ep. 11. g Hier. ep. 11. h Hier. ep. 11.

CCVII. d l. 20. de Episc. & cler. C. Th.

EGRE VALENTINIANUS CONSTITAVANTIA CLERICORUM MONACHORVM.

CCXIX. CAUSA SANCIONUM DE LEGIS.

1. Tim. 6.

f Tit. 1.

g 1. Tim. 1.

b 1. Cor. 9.

i Luc. 11. CCXIX.

k Ammon. lib. 27. CLERICORVM ET MONACHORVM EXERCENS CVPIDITAS COERCENDA. Hier. ep. ad Eusebium 21.

m 1. Tim. 3.

CCX. n Hier. ep. 11. YRITIVDO SOB. HEDRVM CLERICORVM.

o Hier. ep. 11.

plures

pluribus in se studia clericorum armauit: Vt ex his, lector, intelligas faciendae ab Imperatore legis occasione; meque (p ingenii scriptoris est) veri amantis historici probe scias explere numeros, nec in gratiam hominum, virta reticendo, laudare virtutes.

CXXI. a Hieron. sp. 1.

At quam apostolice eisdem functionis edite Hieronymus in Epistola ad Nepotianum a meminit, ex his accipe: *Prolet dicere: Sacerdotes idolorum, iunim, & auriga, & scorta haereditates capiunt: solum clericis ac monachi hoc lege prohibetur, & non prohibetur a persecutorio, sed a Principibus Christianis, nempe Valentiniano, Valente, & Gratiano Imperatoribus, quorum nomina in functionis inscriptione legebantur.* & subdit: *Nec de lege conqueror, sed doleo, cur meruerimus hanc legem. Cauterium bonum est: sed quo mihi vitium, vt indignam cauterio? Pronida fenerator, legi cautio: & tamen nec sic refrenatur auaritia. Per fidei commissis legibus illudimus, & quasi matrem suam Imperatorum sciam, quam Christi leges timemus, & Evangelia continemur. Sit haec, sed mater filiorum, id est gregis sui Ecclesia, qua illos genuit, nutriuit, & pascit: quid nos insensum inter matrem & liberos? ex his videas Hieronymum eidem alludere functioni, qua quidem nequaquam prohibetur Ecclesiae hereditates accipere vel legata, vel quid huiusmodi, sed Ecclesiasticae personae, siue clerici, siue monachi, qui continentium nomine honestabantur: vt intelligas hoc nebulones priuatum occupantes hereditates tanquam arripas qualdam inhiantes matrimonium duntis, & impuris morib, cuncta fcedates profectibere ab Vt be studuisse ipsos Imperatores, nam & de eisdem mox subdit: *Gloria episcopata pauperum inopia prouidere: ignominia Sacerdotis est proprijs studere diuitijs. & de alij in sca persona, vt minus verborum flagre lesos creuerunt: Natus in paupere domo & in tugurio rusticano, qui vix milia & cibario pane rugientes sauer are ventrem poterat, mare simulant & mella fastidio: noui & genera & nomina possum: in quo litore concha lecta sit, callos: asperibus animi discerno prouincias, & hec de helluonibus: his abhorum diuitijs inhiantibus, quos Imperatorum lex sancita coercuit.**

AVARITIA LEGE COERCENDA SECVLARI CONTEMPTIVA BITA LEGE DIVINA.

CXXII. b Ambros. ep. 31. LEX PROBROSA ICLESIASTICIS PERSONIS.

Meminit eiusdem quoque legis Ambrosius, dum ad Valentinianum iuniorum scribens, sic ait: *Nobis etiam prima successione emolumenta recentibus legibus deuentur, & nemo conuenerit. Non enim putamus iniuriam, quia dispensata non dolemus. De paulo inferius: Scribuntur testamenta templorum ministris, nullas excipitur profanus, nullas vitinae conditionis, nullas prodigij verecundiae, soli ex omnibus clericis ius commune clauduntur, a quo solo pro omnibus votum commune suscipitur, officium commune deseruit, nulla legata vel gratiam viduarum, nulla donatio. Et vbi in moribus culpa non deprehenditur, tamen officio multa praescribitur. Quod Sacerdotibus phani legatur Christiana vidua, valet: quod ministris Dei, non valet. Quod ego non vt querar, sed vt sciam, quid non querar, comprehendis: malo enim vos pecunia miores esse, quam gratia. Sed referunt ea, qua vel donata, vel relicta sunt Ecclesiae, non esse temerata. haec Ambrosius cum agit aduersus Symmachium postulante Sacerdotebus atque virginibus Vestalibus emolumenta restitenda esse: cum alioqui idem Sanctus Ambrosius & que ac S. Hieronymus a libi damnet clericos ex pietate questum captantes, his verbis e: *Stemm non contentus stipendij fuerit, qua de altario, Domino iubente, consequitur: sed exercet mercimonium, intercessionem vendit, viduarum munera sibi tenet amplectitur: hic negotiator magis potest videri, quam clericus. Nam licet dicere possimus; nemo nos inuasoris a qua violentia, nullus accusat: quia non nocendum maiorem prelam a viduis mandamentum eliciant, quam tormentum a non interest apud Deum, vtrum vi. In circumuentione qua res alienas occupet, dummodo quoquo pacto teneat alienum.**

CXXIII. CONSENSU DAMASI PP. LEX LA SANCTA PVTATA TVR.

Quod autem tum Hieronymus, tum Ambrosius eodē ferme tempore aequē inuehantur in clericis bonis viduarum anhelantes, quodque Damasio, ad quē Imperatorum rescriptum datum est, illud in Ecclesijs Vbi legis voluerit, cum tamen id minimē repetatur ab ipsidem Augusti fuisse praecipuum, nec exemplum vllum praecessit, vt Imperatoris functiones in Ecclesijs legi ētur, sed affigerentur illa in albo Pictoris: equidem vestimile est, ipso Damasio id agere, ab ipsidem Imperatoribus eiusmodi fu-

ille editam functionem aduersus diuonum deicet etiam contemptores, ad demolendam clericorum & monachorum eiusmodi questuam ac fordidam officinam: vt qui cōcemerent sancta Dei Evangelij praecipua, & pro nihilo ducerēt sacros Conciliorum canones, ipsorumque Romanorum Pontificum decreta quolibet dēderent, sic saltem ijdem proceas ab ipso Imperatore Valentiniano compellerentur, quō cōstat in ceteris iura Ecclesiasticae farta reā feruati voluisse: nam de eo S. Ambrosius d ad ipsius filium Valentinianum iuniorum: *Nec quisquam, inquit, contumacem vocare me debet, cum hoc asseram, quod Augusti memoriae pater tuus non solum sermone respōdit, sed etiam legibus suis sancit: in causa fidei, vel Ecclesiasticae aliquid ordinis, cum iudicare debere, quoniam munere impar sit, nec iure distulit, quod scilicet iura & causas, resque omnes Ecclesiasticas voluerit ab Ecclesiasticis petraclari, vt alias de his superius pluribus dictum est.*

a Ambros. ep. 31.

CXXIV.

Ceterum quod in hoc argumento versamur, vt de legibus parum aequis a Valentiniano Imperatore promulgatis agamus: de ea haud dissimulandum esse putamus, qua Socrates ait ipsūm fanciuisse, vt quicumque vellet, duas possēt vxores habere. At res magni momēti haud perfunctoriē tractanda videtur: sed accurate de eius veritate dilquirere, operæ pretium existimamus. Verum quoniam eiusmodi asserionis vnus Socrates primus habuit auctor: hic verba singula ab eo descripta redemus et iustitia, inquit, *orbata patre Praefecto prouinciae Picena sub Constantio, virgo permansit. Postea tempore progrediente, Seuera Imperatrix Valentinianam coniugij nota esse cepit, crebroque, cum illa venit in colloquium. Postquam vero creuit inter eas consuetudo & familiaritas, eisdem balneo pariter lavabant. Idcirco Seuera, vbi iustitiam in balneo lotam vidisset, virginis pulchritudine miri capiebatur: capitiq, de ea apud Imperatorem verba facere: iusti filiam virginem esse pulchritudine admodum admirabili: sed, licet esset mulier, eius forma adeo venusta vehementer oblectari. Imperator vxoris verba mente interiori recordens: consilium de iustina in vxorem ducenda inijt, Seuera, de qua Gratianum, quem paulo ante Imperatorem declarauerat, suscipit, nequaquam repudata. Quare legem tulit, vt cuiq, volens liceret duas vxores habere legitimas, eamq, in singulis ciuitatibus dotalitatem. Legem itaq, duntigata ipse iustinam duxit vxorem, ex qua Valentinianum iuniorum, & tres filias, iustinam, & Gratiam, & Galliam procreauit: quarum due vitam in virginitate traxerunt, Gallia autem postea Theodosio Magno in matrimonium collocata fuit, ex qua Placidia filia ei nata est, haecque Socrates.*

c Socr. l. 4. c. 26. VALENTINIANI LEX DE DVAB. Vxoribus.

CXXV.

At conuincitur ex pluribus, apertissimis mendacijs anilem vel ab eo concinnatam esse fabellam, vel potius ipsum ab aliquo de tritio acceptum vt verum, conscriptis eōmentum. Vnde, quae, Socrates, iustinam fuisse virginem, cum eam Valentinianus accepit in coniugem, quā cōstat vxorem fuisse Magnentij tyranni? testatur id quidem inter huius temporis scriptores Zosimus si qui certe quo non pretio redemisset, vt in Christianum Imperatorem proximē succedentem post Iulianum, quē in odium Christianae religionis adeo celebrat, potuisset tantum facinus exprobrare? Et quid dicemus de Ammiano aequē Gentili, & in Christianos Principes (vt vidimus) parum aequo, qui tamē nihil adeo celebrat in Valentiniano atque commendat, ac castitate? sed eius verba reddamus g: *Omni pudicitia cultu domi castus & foris, nullo contragio conscientia violata obsequens, nihil inaccessum: hancq, ob causam tanquam retinaculo petulantiam refrenauit aula regalis, &c. haec ad finem vitae ipsius Ammianus. Appello nunc redam eruditorum omnium sanumque iudicium. Potuissentne haec de Christiano Principe a scriptoribus in Christianam Religionē infensis adeo praedicari, si Valentinianus fuisset publicē illa obsecratus pollutus, quam scimus a Romanorum rerum historicis b in barbaris esse derisam, & in Romano Imperatore id tentante magnopere improbatam?*

f Zosim. l. 4. REPELLIT. TVR. IUSTA. OPINIO. DI LEX. LATA.

g Ammian. li. 30.

h Sallust. de bell. lugur. l. 2. in C. l. 1. c. 52. CXXVI.

At quomodo non magis ijdem scriptores Ethnici pudendum scelus voce praecōnis in vnaqueq, ciuitate Romani Imperij proclamati fuissent inuictis gratissimē inflectati? cum non solum id minimē fecisse repetantur;

sed

2170. C. ad leg. tul. de adul.

b. 12. C. de incest. nap.

CXXVII.

c. 17. C. de iudic.

CXXVIII.

d. 1. Tim. 3.

e. Hier. ep. 49. f. Ammian. lib. 18.

CXXIX.

sed contra potius virtutem illam domi fortique lucetem, persequamur coaspiciamque omnibus factam, nulla valentem offendi caligine, castitatem tanti, Principis tanto praeconio effertant, quanto sciam necantea, nec postea quenquam eo nomine ab eis esse laudatum: cum alioqui si talia perpetrasset, turpiori videri potuisset Commodus & Helioabalo, qui licet imparissimi, nunquam tamen huiusmodi facinus pertentissent. Et quidem honestiores illo Valerianus & Gallienus Imperatores 4, qui suis legibus duas simul habentes vxores notatos infamia: Quin & Valentiniano putiores ac iustiores dicendi Diocletianus & Maximianus Augusti, qui haec crepescisse reperitur ad Sebastianum in Nonnem, qui sub ditione sit Romani nominis, vinas vxores habere posse, vulgo patet: cum etiam in edicto Praetoris huiusmodi viri infamia notati sint. Quam rem competens Iudex multam esse non paratur, haec ipsi.

At quantum re vera execrabilis fuerit Christianis Principibus eiusmodi polygamia, docuit Theodosius Imperator, qui post Valentinianum cum Gratiano regnavit: nam eiusmodi scelus hic persequens est, vt corceceit in externis e: prohibuit enim Iudaeos duas simul habere vxores: quod multo magis emendasset in Christianis, si talibus inuenisset fordidus inquinatos: quorum innumera tunc plane multitudo fuisset, si quod vult Socrates, Imperator lata per Orbem lege, carnis immunditatis laxasset habenas, imo & nefandae licentiae in hoc praerectum viam aperuisset. Sed & quem tunc oportuisset concitatum esse per vniversum Romanum Imperium tumultum, cum abrogata turpi lege à successoribus Imperatoribus, quae secundo loco ductae erant vxores, dimittende fuissent: cui tamen nulla de his vel lenis memoria habeatur, quod scilicet haec omnia falso essent asserta.

Sed & quoniam modo, quae, res toto Romano Imperio diffamata, non nisi vni, qui post haec tempora, vixit, innotuit Socrati: ex eo enim ceteri describere, Paulus Diaconus, Zonaras, qui vno eodemque tempore doas Valentinianum tradidit habuisse vxores, atque Nicephorus: & si qui alii, qui in conspectu nitis praerium daceum fecerunt. Non haec Hieronymus, Orosius, non Seuerus, & alii plures Latini, qui his temporibus clarere scriptores, huius aetatis euenta scribentes: neque penes Graecos Sozomenus, vel Theodoretus, qui eiusdem Imperatoris res gestas profecti sunt; qui de his ne verbum quidem vel nuntium minimum ediderit. Plus sane quam milies necessitas poposcisset, huius saeculi Latinos Ecclesiasticos tractatores eiusmodi à Valentiniano edita legi meminisse. Hieronymum, Ambrosium, & Augustinum, cum eos de polygamia frequenter disputare congeret, scilicet Pauli ad Timotheum d. saepe sepius recipere: Vnius vxoris virum, si ali quando edita illa fuisset; cuius quidem apud eos nec vel lenis mētio reperitur, cum alioqui penes Hieronymum e, Valentinianum ipsum vt autētiū nimis vindicem violatae castitatis videas in crimen adduci, dum agit de muliere septies icta. Sed & Ammianus fidem facit sub eius Imperio complures virgines & nuptas adulteri Romae esse damnatas. At si cessaret haec omnia: illud vnum satis ad eiusmodi explodendum commentum Passarus ne fuisset Damasus Papa, latuisse id reliqui Catholicae communionis Episcopi, à Christiano Imperatore promulgatam legem, qua solueretur penitus Christianae disciplinae censura, atque haereticis sanciretur: Quorum causa obnitendum erat omnibus, vt generalibus conciliis Conciliis, aduersaria decreta derentur, leganturque Episcopi, qui velat Ioannes Herodem redarguerent Imperatorem. At de his ne leuis quidem rumusculus: cū alioqui, si vera fuissent, totus commouendus fuisset Catholicus orbis.

Cesset igitur de infami lege suspicio, & de duarum simul vxorum coniugio sileat falso asserta calumnia, atque euanebeat in auras, qui summa leuitate concinnata, & ab aliis quibus acceptus est error. Dixit quidem Iustinam, sed post Seuerus prioris vxoris obitum, cuius nulla postea mentio profus habetur.

Quod rursus ad eiusdem Valentiniani scripta hoc

eodem anno data spectare videtur: laude plane dignum extitit illud, quo is, qui Romam se conferrent liberales disciplinas addiscendi causa, consuluit, eorumque vitae moribus optime prospectum voluit. Est autem huiusmodi ad Olybicum iterum Urbanam praefecturam gerentem g.

Quicumq; ad Urbem descendit cupiditate veniunt: primitus ad magistrum censuum praefecturam Iudicum, à quibus copia est danda veniendi, eiusmodi litteras praefertant, vt oppida hominum & natalis & merita expressa teneantur. Deinde, vt in primo statim profectantur introitu, quibus potissimum studium operam nauare pigromant. Tertio, vt hostilia cornu sollicitate censualem notu offitium, quo ei rei imperiant curam; quam se affererunt experisse. Idem immemant censuales, vt singuli eorum tales se in conuentibus praebent, quales esse debent, qui turpem inhonestamq; famam, & confociationes: quas proximas putamus esse criminibus, assument fugendas: ne ve spectacula frequentius adiant, aut appetant vulgo in tempestiva conuicia. Quin etiam tribuimus potestatem, vt si quis de his non ita in Urbe se gesserit, quem admodum liber alium rerum dignitas postulat: publice verberibus afficitur statim, nauigio superpositus abicitur Urbe, domumq; redeat. His sane, qui seculo operam professionibus nauant, usque ad vigesimum aetatis annum Romae liceat commorari. Post id vero tempus qui neglexerit sponte remeare, sollicitudine Praefectus etiam impurius ad patriam reuertatur. Verum ne haec profectioe furtasse curentur: praecellat sinceritas tua officium censuale commoueat, vt per singulos menses, qui vel vnde veniant, quare sint, pro ratione temporis ad Africam vel ad ceteras provincias remittenda, Breuib; comprehendat: his duntaxat exceptis, qui corporatorum sunt oneribus adiuncti. Similes autem Breues etiam ad firmam mansuetudini nostrae annis singulis dirigitur: quo meritis singulorum, institutionibus, compertis, vram quandoque nobis sint necessarij iudicemus. Dat. 4. Id. Mart. Tera. Valentiniano & Valen. 3. AA. Coss.

Ad huius plane legis decreta spectat, quod S. Augustinus de seipso in suis Confessionibus ait h: Non ideo Romam peregre velut quod maiores questus, maiorq; nobis dignitas ab amicis, qui hoc suadebant, promittentur (quamquam & ista ducunt animum in tunc meum) sed illa erat tunc causa maxima & pene sola, quod audiebam quietus ibi studere adolentes, & ordinatore disciplina coertione fidari, ne in eius scholam, quo magistro non vultur passim & proterve irrumpant, nec admitteri omnino, nisi ille permiserit. Contra apud Carthaginem sola est & intemperans licentia scholasticorum, terminum impudenter, & prope furiosa fronte perturbant ordinem, quem quing; discipulis ad profectendum instituerit. Multa inuicem facium mira habetudine, & pumenda legibus, nisi consuetudo patrona sit, hoc inferioris eos ostendens, quo ita, quasi licet, facium, quod per totam aeternam legem nunquam licebit, & impune se facere aurrantur, cum ipsa facienda cecitate pumiantur, & incomparabiliter patiuntur peiora, quam facium, haec Augustinus: ex cuius quoq; sententia atque aliorum, & illud probe prudenterq; statuisse visus est Imperator, vt in eisdem scientiis addiscendis operam Romae nauantes adolentes nequaquam post annum aetatis vigesimum diutius ibidem agere sineantur, ne scilicet iam liberiore otio torpescerent vrbani irretirentur illecebris. Magna sane bene ante instituta vitae disciplinae adolentes defides Romae morari, illud Paulini huius quoq; temporis viti ordinis Senatorij, postea v. Nolani Episcopi sanctitate clarissimi admoner, cū ad Licentium olim Romae ab Augusti imbutor hereticis facultatibus ita veribus scribit:

Non te sollicitat variis malefida figuris
 Ne vtilis etiam sternere Roma potem.
 Sed tibi, nate praecor, semper Pater Augustinus
 Occurset canitas Urbi ad illecebras.

Illum tanta inter si agilis discrimina vita
 Afficiem, & habens peccatore, tutus eris. ista Paulinus in epistola ad Romanianu. Et quidem quod ad haec spectat (ex eo quod in haec incidimus) illa de Roma mea sententia est, vt quae quis eam velit, talem inueniat; instarque sit feracissimi agri, qui quodcunq; suscipit semen, illud multiplicato reddat fenore: adeo vt iniusta plane & inuidiosa appareat esse multorum querela, quamuis occasione captantium de Romana Ecclesia & de ipsa Urbe quasi omnium vitiatorum altrici obtrahendi, cum for-

g. lib. 1. de stud. lib. vrb. Rom. G. Theod. ROMANUS SCHOLAE LEGE VALENTINIANI OPTIMA INSTITUTA.

CXXX. h. Aug. Conf. l. 5. c. 8. AVGVST. CVRSE ROMAN CON- TVLT AD DOCENDVM.

Atq; August. ep. 16. ROMANUS CASTIVS VNIUS DAMNO SA.

ROMANUS VALEM QVIS VULT TALEM HABET.

